Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ПЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 55 (10347) | 1977 чылдың март 6, воскресенье | 1925 чылда үндезилеттингеН | Өртээ 2 коп.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының делегациязы Москвада ээп келген

Социалистиг чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Төп Комитеттериниң секретарьларының чөвүлел хуралынга киржип чорааш, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. Пономарев болгаш СЭКП ТК-ның секретары М. В. Зимянин олар марттың 4-те Софиядан Москваже ээп келген.

Социалистиг чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Төп Комитеттериниң секретарьларының чөвүлел хуралы

Социалистиг чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Төп Комитеттериниң делегей болгаш идеологтуг айтыыглар чалазы-биле секретарьларының эдилеглиг чөвүлел хуралы 1977 чылдың март 2—3 хүннеринде Софияга болган, анаа киришкеннер болза:

Болгарияның Коммунистиг партиязындан—БКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары Гриша Филипов, БКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары Александр Лилов; Венгрияның Социалистиг ажылчын партиязындан—ВСАП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары Миклош Овари, ВСАП ТК-ның секретары Андраш Денеш, ВСАП ТК-ның секретары Имре Дьери; Германияның Социалистиг чангыс аай партиязындан—ГСЧП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары Курт Хагер, ГСЧП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары Герман Аксен, ГСЧП ТК-ның Политбюро кежигүнү, секретары Бернер Ламберц; Кубаның Коммунистиг партиязындан— Кубаның КП ТК-зының Секретариадының кежигүнү Антонио Перес Эрреро; Монголдуң Арат-тың революстуг намыдан—МАРП ТК-ның секретары Сандагийн Соссорбарам; Польшаның Каттышкал ажылчын партиязындан—ПКАП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, ТК-ның секретары Ежи Лукашевич, ПКАП ТК-ның секретары Рышард Фрелек; Румынияның Коммунистиг партиязындан—РКП ТК-ның Политиктиг Күүсекчи Комитединиң кежигүнү, секретары Корнель Буртикэ; Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязындан—СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, ТК-ның секретары Борис Пономарев, СЭКП ТК-ның секретары Константин Катушев, СЭКП ТК-ның секретары Михаил Зимянин; Чехословакияның Коммунистиг партиязындан—ЧКП ТК-ның Президиумунуң кежигүнү, секретары Василь Биляк, ЧКП ТК-ның секретары Йозеф Гавлин.

Чөвүлел хуралдың ажылынга акы-дуйма партияларның Төп Комитеттериниң киллистериниң эргелекчилери болгаш эргелекчилериниң ораалаачылары бала киришкен.

Боттарының партияларының сөөлгү үеде эрткен съездилериниң шиитпирлериге холбаштыг идей-политиктиг болган пропагандисчи ажылдың дуржулгазын чөвүлел хуралдың киржикчилери солушкан. Идеологтуг кады ажылдажылганың хөгжүлдезинге болган ол талалы-биле ажыл дуржулгазын солушканынга олар сеткил ханышкының илергейлээн.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл ооюнга холбаштыг акы-дуйма партияларда хемчеглер дугайында санал-оналдарны солушкан. Октябрьның юбилейи социализмниң чаалаан алышкыннарының бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузазын, тайбынны болган социал дешилгеени ханыдырарының ооң ролүн улам калбак болган чырыткыландыр илередир арганы бээр. Ол алдарлыг юбилейни, ол ышкаш акы-дуйма партияларның болган улустарның амыдыралында өскедаа чугула хүннерни болган болуушкуннарны байырлаары Октябрь революциязының өндүр улуг идеяларын бүгү делегейге улам ыңай нептередиринге, Октябрьның чарлаапы болган акы-дуйма партияларның боттандырганы тайбынным, улустарның хосталгазының болган хамаарышпас чоруунуң ленинчи идеяларын, чаа тургузугну тургузарынга социалистиг чурттарның шылгарангай чедишкиннерин, оларның тайбынга ынакшылдыг даштыкы политиказын, чепсегленишкиннерни эндериидир бүдүрер чоруккa улур, чепсегленишкинни дүжүрер, делегейге айыыл чок чорук болган кады ажылдажылга дээш оларның чайгылын чок демиселин пропагандаларынга барган болур.

Хельсинкиге шиити-европа чөвүлел хуралының киржикчилери бүгү күрүнелериниң ол чөвүлел хуралдың Түнел актызында киргеи принциптерни болгаш дугуржуп алышкыннарны амыдыралга долу болгаш тайгылыш чокка боттандырар дээш, тайбынны болгаш Европаның айыыл чок чоруун быжыглаарынга боттуг, тодаргай салыышкынны киирер хүлээгелиг. Белград ужуражыышкынын бедеткээринге болган эрттиринге таарымчалыг байдалдарны хандырар дээш демиселге массалыг информация чепсектериниң чугула рольдуун чөвүлел хуралдың киржикчилери онзалаң демдеглээн. Варшава көрээниң киржикчилери күрүнелериниң Политиктиг консультативтиг комитединиң Бухарестиге (1976 чыл) болган чөвүлел хуралының база Европаның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Берлин конференциязының документтерин калбаа-биле сурагыдарын олар чугула кыдыр саналаа.

Антикоммунизмни шиитпирлиг сойгалаарының база социализм чурттарының иштики болгаш даштыкы политиказының уткалын хажыдарын, шиити-европа чөвүлел хуралының Түнел актызының өзу-чурумунга чоруштур социалистиг чурттарның иштики керектерин холгаарлаар дээр империалистиг болуктериниң организастап турары, социалистиг чурттарга удур кампаниялارга ойтур шавышкын бээриниң эргежок чугулазын чөвүлел хуралга демдеглээн.

Софияга ужуражмышкын интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазының, деп эргенин өзүзунга, ажыл-ишчи найыралдың байдалынга эрткен.

СОВЕТ ХЕРЭЭЖЕННЕРГЕ

Эргим совет херээженнер! Бистиң Ада-чуртувустуң алдарлыг херээженнери!

Боттарының эргелери, демократия болгаш социализм дээш, Чер кырынга быжыг тайбың дээш демиселге бүгү чурттарның ажылчы херээженнериниң интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү—Делегейниң херээженнер хүнү март 8-ти холбаштыр Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитеди силерге чүректиң ханызындан изиг байыр чедирип тур. Бисте бо байырлалды политиктиг болгаш күш-ажылчы бедик көдүрүүшкүннүң, СЭКП-ниң XXV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин күүседир дээш, Улуг Октябрьның 60 чыл оюн телептиг уткуур дээш бүгү улустуң демиселиниң байдалында демдеглеп турар-дыр.

Совет эрге-чагырганың баштайгы хүннеринде-ле Владимир Ильич Ленин мынча деп бижээн: «...Делегейниң бүгү чурттарында ажылчы херээженнериң Делегей хүнүнде дыннаалып көрбээн берге болгаш аар-берге, ынчалзажок өндүр улуг, бүгү делегейге өндүр улуг болгаш өзулуг хосталгалыг хереити эгелээн Совет Россияның чедирген байыры ажылчын херээженнериң түмен хөй хуралдарынга чаңгыланып үнер». Ам бис болза, социализм күзелден хереи ыырында боттуг үүл болу берген, делегейниң күчүлүг системазы болу берген мындыг үеде чурттап турар бис. Бистиң социалистиг чуртувуста херээжен кижиниң мурнунда ооң угаан-бодал болгаш аажы-чаң күштерин бүгү талалыг хөгжүдериниң, күш-ажылдың болгаш чогаадылганың бүгү талаларынга бедик түңнелдерни чедип алырының, ниитилел болгаш күрүне херектерин шиитпирлээринге киржилгениң калбак аргалары ажык. Бистиң ниитилеливисте херээженнериң байдалы, ооң идепкейлиг ролю Черниң бүгү диптериниң ажылчы херээженнеринге хандыдыкчы үлегер-чижен болу берген.

Чурттуң маадырлыг намдары бистиң ада-чуртчу миллионмиллион херээженнеривистиң чырыткыланчак салым-чолундан номчуттунуп келир. Ленинчи большевиктерниң дайынчы отрядындан алдарлыг революсчу херээженнериң, Октябрь революциязының болгаш хамааты дайынның киржикчилери херээженнериң турасказалын Төрээн чурт сактып өзулап турар. Баштайгы беш чылдар планнарының чылдарында боттарының адалары, акы-дуңмалары, ашахтары-биле кады заводтарны, оруктарны, чаа хоорайларны тудуп, колхозтарны болгаш совхозтарны тургузуп база быжыглап турган кижилерни, Ада-чурттуң Улуг дайынының кадыг-дөшкүн чылдарында хуулгаазынны эрес-дидим болгаш туруштуг чорукту, эрес-шудуралды болгаш маадырлыг чорукту көргүскен кижилерни, дайынга үрелген улус ажыл-агыйын катап тургузуп турган кижилерни, сайзыраңгай социалистиг ниитилелдиң тургузуушкунунга аажок улуг салыышкынын киирген кижилерни Төрээн чурт сактып өзулап турар. Оларга бүгү улустан хүндүткел болгаш алдар!

Бөгүн-даа херээженнер коммунистиг тургузуушкунуң бүгү участоктарында улуг сорук кириишкинниг ажылдап турар. Олар Совет эрге-чагырганың юбилейин күш-ажылчы чаа-чаа белектери-биле, чогаадыкчы ажыл-керектери-биле уткуурунга белеткенип турар. Оларга—үлетпүрүүң болгаш транспорттуң ажыл-ишчи херээженнеринге, өдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчи херээженнеринге, эртемниң болгаш культураның ажылдакчылары херээженнерге бүгү чурт өөрүп четтирилгенин илергейлеп турар. Эргим эштер херээженнер, Төрээн чуртка силериң ынакшылыңар, силериң билдилиг болгаш дуржулгалыг чоруулар, силериң ие мерген угааныңар болгаш чылыг сеткилиңер моон соңгаар-даа коммунизм херээнге, бистиң Ада-чуртувустуң материалдыг болгаш угаан-бодал байлактарын көвүдеринге, Октябрьның өндүр улуг идеалдарынга шынчы өзүп орар салганчыларны кижизидеринге бараан болуп турзун!

Совет чуртта кижилериң чазагай байдалының чайгылыш чок өзүлдезинге, аас-кежиинге бүгү күүлдерни кылып турар. Социалистиг чаагай мөзүнүң дурумнерин өзугаар ие-херээжен кижи онза сагыш салыышкын болгаш кичээнгей-биле бүргеттинген. СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлери-биле херээженнериң күш-ажылының, амыдырал-чуртталгазының болгаш дыштанылгазының байдалдарын улам ыңай экижидериниң, ниитилел амыдыралынга оларның идепкейлиг киржилгезин хандырарының хемчеглери тодаргайлаттынган.

Боттарының хууда аас-кежии, өг-бүлезиниң аас-кежии, ажы-төлүүнүң келир үези Төрээн чуртунуң хуу-салымындан, ооң чедиишкиннериндан болгаш чедилгелеринден аңгылаттынмас дээрзин совет херээженнер билир. Олар боттарының бүзүрел-биле долдунган бодалдарын болгаш чүткүлдерин СЭКП-ниң ленинчи иштини болгаш даштыкы политиказының чедиишкиннери-биле холбаштырбышаан, келир үеже бүзүрелдии-биле көрүп турар. СЭКП Төп Комитединиң, тайбың дээш могаг-шылаг чок демиселчи СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневке баштаткан ооң Политбюрозунуң амыдыралга боттандырып турары тайбың болгаш делегейге кады ажылдажылга дээш, улустарның хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш улам ыңайгы демиселдиң программазын совет херээженнер чүрээниң хачызынан деткип турар.

Совет херээженнер акы-дуйма социалистиг чурттарда боттарының өөнүктери-биле кады капиталистиг өөрүүнелериниң, хөгжүп орар чурттарның херээженнери-биле—дайынның мыжаныышкынынга, чепсегленишкиннерни эндере будуреринге уаур демисежип турар бүгү кижилер-биле, тайбың болгаш социал депшилге дээш, улустар аразынга кады ажылдажылга болгаш найырал дээш шиитпирлии-биле туржуп турар кижилер-биле интернационалчы эп-сеткил каттыштырылгазын болгаш найыралды быжыглап турар.

Бөгүн, Делегейниң херээженнер хүнү март 8-те, силерге быжыг кадыкшылды, силериң күш-ажылыңарга чаа шылгарангай чедиишкиннерни, силериң өг-бүлелериңерге аас-кежиин, силериң ажы-төлдериңерге чырыткылыг орукту күзеп түр бис, эргим совет херээженнер!

Социалистиг Ада-чуртунуң чалбыыштыг патриотчулары совет херээженнерге алдар!

Бүгү черниң күш-ажылчы херээженнеринге акы-дуйманың байыры!

Коммунизмниң тургузукчузу, бүгү делегейге тайбың дээш быжыг туруштуг демиселчи—улуг совет улус делгерезин!

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИ

ОКТЯБРЬ-60

Партия болгаш чазактың ада сагыш салыышкынынга шалыпчы күш - ажыл - биле харыылаалыңар!

Магалыг-дыр!

Тываның бүдүрүкчү күштерин улам ыңай хөгжүдер дугайында СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң докладынга холбаштыр СЭКП-ниң область организациязының, Тываның бүгү коммунистериниң сорулгаларын чугаалашкан, партия обкомунуң IV пленумунуң түңнелдерин бистер, Чаа Чаа-Холдуң тудугжулары, улуг сонуургал-биле таныышкан бис. Төрээн Коммунистиг партиянның, Совет чазактың хүн бүрү сагыш салыышкынының ачызында эрте-буруңгу тыва чер улам-на аныык-чалыы бооп, хүн бүрү чечектелип турар. Пленумнуң материалдары-биле таныжып олурарга, шыпап-ла кайгамчыктыг чаагай-дыр! Чүгле бистиң Улуг-Хем районну безин ап көрээлинер. Маңгы Чаа Шагаан-Арыг хоорай, Чаа Чаа-Хөл суур, Хайыраканның чугай байлаавга үндезилеп чугай-цемент, бетон бүдүрүлгелери, культура-амыдыралдың тудуглары, хой-хой чуртталга бажыңнары, а келир үеде кылымал далай порту дээш, кандыг тудуглар чок-дээр! Од далайга амгы үениң болбаазын теплоходтары эштип чоруп турар апаар.

Совет кижилериниң чаагай чоруу дээш сагыш салыышкынга харыы кылдыр улам кызымаккай, эки ажылдаксаазы келир-дир. Бистиң Чаа Чаа-Хөл тудуунда ажыл базада хайыыккан. Мөн база мөөн бригадамның кежигүннери мында тудугнуң эн эгезинден бээр ажылдап келдиивис. Эрткен чылдың түңнелдерин өзугаар бистиң бригада арткан алды бригадалардан аарааре ажылдаваш, биргн черни алган. Бо чылды, ыыпарның болгаш ажыктыг чоруктуң беш чылының баштайгызын, база-ла багай эвес эгелээн бис. Февраль айның планын 165 хуу күүсеттивис.

Бригадада 17 кижиниң алдызы комсомолчулар. Олар социалистиг чарыштың мурнуку олуруунда чоруп турарлар. Оларның иштиңден 3 кижи коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп ат дээш демиселин турар. Эрткен чылдың түңнелдерин өаугаар бистен 4 кижи «Социалистиг чарыштың типлекчизи» деп хөрек демдээ-биле шаңнатканнар. Бо чылдың эгезинден бээр Нургуул Байлак, Эрелчин Сайып, Ооржак Сооскен-оол, Арантай Слава, Валера Саая олар чарыштың мурнуку олуруун эзлеп келдилер. Бистиң эки түңнелдерни чедип алырывыска чарыш улуг ужур-дузалыг. Ол ышкаш бедик мергежилдиг бызаңчыларның дагдыныкчы хүлээлгени ап турары база чугула черни эзлеп турар. Чижээ, Нургуул Байлак комсомолчу Слава Арантаның, Ооржак Сооскен-оол Николай Севээн-ооллу бызаңчының иштини разрядынга өөредип, оларны дагдыпган ажылдап турарлар.

Амгы үеде мөөн бригадам сезен олуттуг столовая тудуунда ажылдап турар. Бир эвес тудуг материалдары чамдыкта чедишпестевес, транспорт-биле эки хандырар түве болза, бо тудугну хуусаадан эрте доозун шыдаар бис.

Чедишкиннер-биле кады четпестер барын ажыы-биле миннир ужурлуг. Чаа Чаа-Хөл тудуун кылын турар иштини КМК-ның коллективинде ажыл шагы үзер, чалгаа-шүпшеп, арага-дарыже хавдыкшыыр кижилер база бар. Олар бистиң иштини чедишкиннивиске шаптыктап турарлар. Ында партия, профсоюзлар болгаш комсомол организациялары ыыдыг четпестерге удур кошкак демиселиниң турарын айтыр херек.

Улуг Октябрьның 60 чылын төлептиг уткуур дээш бүгү улустуң демиселинге киржира-биле мөөн бригадам Күдерек Кая-ооллуң удурткан бригадазы-биле чарышты бо чылын база үргүлчүлээр. Ынчалгаш биргн черни салбас, богун дүүнгүзүнден, а даарта—богунден эки түңнеддерни чедип алыр дээш ажылдаарын шиитпирлээн бис.

М. ЛОПСАН.

Чаа Чаа-Хөлде бызаңчылар бригадири.

КӨДҮРЛҮҮШКҮН-БИЛЕ

«Тыва көдээ тудугнуң» № 741 КМК-зының комплекстиг тудугжу бригадалары «Барлык» совхозтуң Саадак-Терек суурда ийи-ийи аал иштиг чурттаар үш чаа бажыңның тудуун февраль эгезинден тудуп киришкен.

Шойдар-оол Күжүгеттиң, Кылан-оол Ооржактың, Шагдыр Ооржактың бригадалары аразында чарышпышаан, эрестиг ажылдап турарлар.

КМК-ның тудугжулары СЭКП Тыва обкомунуң IV пленумунуң материалдарын улуг сонуургал-биле таныыкан. «Тыва АССР-ниң бүдүрүкчү күштерин улам ыңай комплекстиг хөгжүдериниң хемчеглериниң дугайында» СЭКП Төп Комитеди, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели доктаал хүлээп алганының көдээ тудугжулар өөрүп четтирилгенин илередип, ук докладлды амыдыралга боттандырар дээш улам эки ажылдаарын шиитпирлээн. Бригада бүрүзү шалыпчы ажылдап, онаашкан ажылын хуусаадан эрте күүседир сорулгалыг.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюн төлептиг уткууру дээш чарышты Шойдар-оол Күжүгеттиң бригадазы баштап турар. Ол бригаданың чежигүннери колдуунда-ла IV—V разрядтыг, бедик мергежилдиг тудугжулар. Бригаданың шилорамда ажылдап турар болүү дилиг материалдарын четчиримеде белеткеп, тудугжуларны эки хандырып келген.

Онаашкан ажылынга харыысалгалыг, хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседир, быжыг сагылга-чурумнуг мурнакчылар КМК-ның ол бригадаларында хөй.

Шойдар-оол Күжүгеттиң бригадазындан Кувискаал Ооржак, Кызыл-оол Ооржак, Кенден Монгуш, Кертик-оол Ооржак; Кылан-оол Монгуштуундан Николай Ондар, Уруктак Монгуш, Ыдынай Хомушку; Шагдыр Ооржактың удурткан бригадазындан Хөвээ Доңгак, Кызыл-оол Хомушку болгаш өскелер-даа мурнакчылар бооп турар.

Саадак-Терек суурнуң Мажалык кудумчузунда үш чаа бажыңнар удавас ажыглалга кирер. КМК-ның бригада бүрүзү ол-ла кудумчуда тус-тузунда ийиги бажыңнарның таваан салып эгелей берген. Суурнуң бо кудумчузунга 6 чаа бажыңнарны удавас чурттакчылар эзлептер. Ук бажыңнарның тудуун бо чылдың-биргн чартыында доозарын тудугжулар планнаан.

№ 741 КМК-ның бо шалыпчы бригадалары Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюн күш-ажылчы белектерлиг уткуурў дээш социалистиг чарышта киржип, бедик көдүрлүүшкүннүг ажылдап турарлар.

С. ТАВАА-САМБУ.

Кызыл-Мажалык.

Тываның көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының саанчызы М. К. Оюннуң ажылы үлегерлиг болгаш көргүзүү үргүлчү бедик болуп келген. Тоску беш чылдың мурнакчызы Мария Корнаковнаның херээнде Күш-ажылдың Кызыл Тук орден чайнап чоруур.

Коллективте коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы Мария Корнаковна Оюн (чуруукта) хөй-ниити ажылынга базаа бөтидепкейлиг. Ол СЭКП Таңды райкомунуң бюро кежигүнү.

В. ДОНГАКТЫҢ фотозу.

БИР ДЕМНИГ АЖЫЛДААР

Чадаанада районнуң үлетпүр комбинадының коллективи В. И. Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 107 чылынга болгаш Улуг Октябрьның 60 чылынга алдаа болдурган апрель 16-да болур коммунистиг субботник хүнүнде бир демниг ажылдаарын шиитпирлээн. Ол хүн 90 ажыг кижи күш-ажылдың байырлалынга киржир.

Ыяш дилер цехтиң ажылышчилери тайгадан 30 кубометр тудуг ыяжын саартур, чазаныкчылар цегинге ажылдаарлар. Чугай өртедир кижилер 50 кубометр чугай дажын өртедиринге белеткээр.

Комбинаттың ишчилери онгу беш чылдың фондузунче үстен эвээш эвес рубльди шилчидерин дугурушканнэр.

М. СЕВЕН.

БАЙЫРЛЫГ ХУРАЛДАР

Делегейниң херээженнер хүнүнге турасказаңа байырлыг хуралдар республиканың хоорайларынга болгаш суурларынга эрткилээн. Кызылга Политчырыдыышкын быжыңынга дүүн пайысылаалдың ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң март 8-ти уткаан байырлыг хуралы болган. Оны СЭКП Кызыл хооркомунуң ийнги секретары С. М. Кудажы ажыткан.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневти баштадыр СЭКП ТК-ның Политбюрозуң хуралдың хүндүлүг президиумунга ооң киржикчилери улуг көдүрлүүшкүн-биле соңгаан.

Филология эртемниериниң доктору Ш. Ч. Сат, Тыва АССР-ниң алдарлыг эмчизи Т. М. Зверева, пассажирлер АТБ-зиниң слесары Н. К. Константинов, Кызыл гарнизонунуң офицери В. К. Левашев, чогаалчы С. В. Козлова олар хуралга байыр чедирип чүве чугаалаан. СЭКП Тыва обкомунуң бюро кежигүнү, облпрофсөвүлелдиң даргазы Т. Ч. Норбу түңнелинде чүве чугаалаан.

Профсөвилелдериниң область чөвүлелиниң «Радость» деп уруглар ансамблиниң киржикчилери байырлал концертин көргүскен.

* * *

Делегейниң херээженнер хүнүнге алдар болдурган байырлыг хуралдар республиканың бүгү районнар төптеринге, будурулгелерге, организацияларга база эрткилээн.

Ферма ажылдакчыларының район слёду

Чөөн-Хемчик районнуң колхозтарының, совхозтарының саанчыларының, инек кадарчыларының слёду «Большевик» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан фермазынга болуп эрткен.

1976 чылда колхозтар болгаш совхозтарның сүт-бараан фермаларының ажылының түңнеддериниң, бызааларны өстүрериниң дугайында болган мыйыстыг бода малдың уксазын экижидер хемчеглер талазы-биле илеткелдерин слёттүн киржикчилери дыңнаан.

«Большевик» совхозтуң директору В. Оюн ажыл-агыйының саанчыларының күш-ажылчы чедиишкинин, оларның күш-ажылын канчаар организастаанын, амыдырал чуртталгазынче кандыг кичээнгей салып турарын ажылчыларга чугаалап берген.

Слётка он кижи чүве чугаалап, боттарының ажылынын арга-дуржулгазын солушкан. СЭКП-ниң XXII съездизи аттыг совхозтуң Дөргүн сүт-бараан фермазының эргелекчизи, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады А. С. Монгуш сөс алгаш, ферманың саанчылары болган инек кадарчылары бедик көргүзүглерин канчан чедип ап турарының дугайында таныштырган.

СЭКП райкомунуң бирги секретары Н. С. Бойду түңнелинде чүве чугаалаан. Улуг Октябрьның 60 чылынга күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш шалыпчы ажылдаарынче слёттүн киржикчилерин ол кыйгырган.

Районнуң бүгү саанчыларынга, инек кадарчыларынга кыйгырыгны слётка хүлээн алган. Чөөн-Хемчиктиң сүт-бараан фермаларының ажылышчилери Улуг-Хем районнуң саанчыларын, инек кадарчыларын социалистиг чарышка кыйгырган.

Фермалар аразында социалистиг чарыштың түңнелин эзаа үндүрген. Бирги черни Дөргүн, ийнгизин — «Большевик» совхозтуң Арыг-Бажы, 3-кү черни «Искра» колхозтуң фермазы алган. Тиилекчилерге СЭКП райкомунуң, райкүүскомнуң бирги, ийнги, үшкү чергениң дипломнарын тывыскан. Ол ышкаш районнуң мурнакчы саанчыларын идереткен. Чемпион лентазын Дөргүн сүт-бараан фермазының саанчызы А. С. Монгушка байырлалдыы-биле тывыскан. Ийнги черни ол-ла ферманың саанчызы Д. Ондар алган.

Слёттүн төөгүзүнде чаалып каан инек саар аппараттарны эштээш, ооң-биле инек саарынга саанчылар маргылдашкан. Орта «Большевик» совхозтуң Арыг-Бажы сүт-бараан фермазының саанчызы, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады А. Монгуш чемпион болган.

Сүт-бараан фермаларының 28 мурнакчызынга турасказалдыг белектерни тывыскан.

Б. КАРА-САЛ.

СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң килдис эргелекчизиниң ораалакчызы.

СУГГАТ—БЕДИК ДҮЖҮТТҮҢ ҮНДЕЗИНИ

...Суггат чок черлерге бодаарга, суггаттыг черлериҥ мурнаҥчы ажыл-агыйлары 3—4 катап хөй дүжүттү өстүруп турар. Оларныҥ дүржулгазын ажыглап, кадрларны белеткеп алгаш, чер бүрүзүнге ындыг көргүзүглерни чедип алыр хөрен.

(СЭКП-ниҥ XXV съездизинге эш Л. И. Брежневтиҥ илеткелинден).

СЭКП Төп Комитединиҥ болгаш ССРЭ-ниҥ Министерлер Чөвүлелиниҥ «1976—1980 чылларда черни мелиорастаарын болгаш мелиорастаан черлерни ажыглаарын экижидер талазы-биле хемчеглер дугайында» доктаалыҥа үндезилеп, 1977 чылда бистиҥ республиканыҥ суггаттыг черлерни чөп ажыглаар талазы-биле белеткел ажылдарын чогуур өй-шаанда чорудары—хүнүҥ чугула айтырыы.

Амгы үеде республиканыҥ ажыл-агыйларында 65 мүн гектар суггаттыг, оон иштинде 48,5 мүн гектар тараа тарыыр шөл бар. Барык 29 мүн гектар тарылга шөлү инженер системалыг бооп турар. Бо дээрге көдээ ажыл-агый культураларының бүгү хевирлеринге бедик дүжүттү алырының курааварыы-дыр. Бо дугайында чөкта чаа болуп эрткен СЭКП Тыва өбкомунуҥ IV пленумунуҥ материалдарында база онзалап айыткан.

1976 чылда часкы, чайгы суггарылгаларының планын күүседип, 1975 чыл-биле деннээрге, бүгү культуралардан барык 2 катап хөй дүжүттү алгысса-даа, суггаттыг черлерден бүдүрее чогуур планныг онаалдаларывысты, хөй чылдыг сигенден өскезин, күүсеттээн бис. Чижээ: тараа культураларын план өзүгаар 24 мүн тоннa кылдыр бүдүрген бис, өл дээрге планныҥ чүгле 58,3 хуузу. А картофель бүдүрерин 43,3 хуу, ногаа аймаан чүгле 29, кукуруза силозун 38,5 хуу күүсеткен бис. Бо дээрге бистиҥ суггаттыг черлерни чөп ажыглаавайн турарывысты көргүзүп турар фактылар-дыр.

Ам колхозтарныҥ болгаш совхозтарныҥ удуртукчулары база специалистери эрткен чылын суггаттыг черлерни чөптүг ажыглаар талазы-биле чүүн чедир кылбааныҥ өөрөнүп көргеш, 1977 чылда малга хөй чемни белеткээринин, үүштерден хөй продукция алырының хемчеглерин ап, бо чылдың дүжүдүнүн быжыг үндезинин тургузар, черни болгаш одарларны эки белеткээр дээш кылза чогуур ажылдарны өй-шаанда чорударын чугула деп санап турарлар.

Амгы үеде сиген шөлдериҥе база одарларга булуктадышкын ажылын чорудары чугула. Ук ажылды бо хүннерге чедир республиканыҥ ажыл-агыйлары бежен ажыг хуузун күүсеткен.

1977 чылда суггаттыг черлерге тараа культураларын бүдүрерин 22 мүн тонна, картофельди 14 мүн тонна, ногаа аймаан 8,6 мүн тонна чедирер сорулгалыг бис. Ол планныг онаалдаларны күүседири-биле часкы суггарылганы 50 мүн гектар, чайгызын 45 мүн гектар черге чорудар ужурлуг бис. Оон-биле чергелештир машина-биле 9500 га, дилиндектер аайы-биле 11,5 мүн га черге суггарылганы чорудары планда көрүнген.

Ажылга кол-ла чүүл— суггарылганын шынарын экижидер, оны дүн-хүн чок чорударын чедип алыр, чайгы суггарылганың каташтаашкынын ыяап-ла 3—4 чедирер, ажыл-агыйларга тургускан суггатчы бригадаларга болгаш звеноларга суггаттыг шөлдерни быжыглап, өстүрер культураларының дүжүдүн бедилер, звеноларны, бригадаларны бот-орулга-чарылгалыг кылдыр тургузар, ук звеноларның чайгы сезон үезинде доктаамал ажылдаарын чедип алыр. Эрткен чылгы четпестерни каташтап, суггатчы звенолар алектен тарай бээр ийикпе, оларны өске ажылдарже чардыктырар чоруктар турар болза, эгелээн ажыл эчизинге четпес.

Хөй чыл иштинде үреттүнелдиг ажылдап келген суггатчыларга I, II класстың суггатчылары деп атты тыскыр. Ындыг атты тывыскан соонда оларга немелде ажыл төлевирин төлээр ужурлуг.

Республиканың ажыл-агыйлары март 1-ге чедир 260 звенолардан тургустуунган 32 доктаамал бот-орулга-чарылгалыг суггатчылар бригадазын организастап тургускан. Суггаттыг черлерни чөптүг ажыглаар талазы-биле ажылдап кылган хемчегдерни, бот-орулга-чарылгалыг звеноларбиле кады ажыл-агыйның удуртукчулары амыдыралга боттандырар ужурлуг.

Эрткен чылын республиканың ажыл-агыйлары суггарылга машиналарын бүдүрүкчүлүг эвес ажыглап келгени чажыт эвес. Бо талазы-биле кол бүрүү — республиканың «Сельхозтехника» каттыжыышкынында. Чүге дээрге, колхоз, совхозтарны өй-шаанда машиналарының артык кезектери-биле бо организация хандырбаан. Оон түнелинде 1976 чылда республиканың ажыл-агыйларында бар турган 200 ажыг суггарылга машиналарының барык ден кезин ажыглаттынмаан.

Бо чылын ук машичаларны септээр талазы-биле ажыл база-ла эки эвес. Хөй-хөй ажыл-агыйлар көдээ ажыл-агыйның өске техниказын септеп турган, суггарылга машиналарын шуут-ла үгүп алган. Ам суггарылга системаларын болгаш суггарылга машиналарын бичим-ла [illegible] ажыглатпайын өй-шаанда белеткеп зар үе келген. Сут ажыл-агый эргеледдери, «Сельхозтехника» каттыжыышкыны болгаш оон районнарда салбырлары, колхоз, совхозтар ук ажылдың чугулалын өөренип көргеш, ону бирги өзүлчеге боттандырын чорудар ужурлуг.

Мартта суггатчылар болгаш суггарылга машиналарының машинистери түскай өөредилгени эртер.

СЭКП Тыва өбкомунуҥ IV пленуму бүгү суггаттыг черлерге, техниканы быжыглаан турарын, бригадирлерни болгаш звеночуларны шилип алырынче сагышты салырын, дүжүт өстүрер талазы-биле бот-орулга-чарылгалыг онаалдаларны чедирерин өскелеп айыткан болгай. Часкы хову ажылдарынга белеткеди чорудуп тура, оны удуртулга болдурар ужурлуг бис.

М. ШИЛОВ,
республиканың Көдээ ажыл-агый министерствозунуҥ мелиорастаан черлерни ажыглаар талазы-биле килдистиҥ начальниги.

ШИН МЕДӘӘ

КООПЕРАТОРЛАР ЧӨВҮЛЕЛИ

СЭКП-ниҥ XXV съездизиниҥ, СЭКП ТК-ныҥ октябрь (1976 ч.) Пленумунуҥ шиитпирлери-биле холбаштыр ажылдың ажыктыын болгаш шынарын бедидер талазы-биле хереглел кооперациязының сорулгаларын Төп эвилел чөвүлелиниҥ март 3-те Москвага болган хуралынга чугаалажып көрген.

Илеткелчи — Төп эвилелдиҥ баштаар чериниҥ даргазы А. П. Климовтуҥ болгаш хуралга санал бергеннериҥ демдеглээни болза: хереглел кооперациязының ажылдаачылары беш чылдың баштайгы чылының кол-кол онаалдаларын күүседирин хандырган. Үүрмектеп садар бараан саарылгазының, хөй-ниити чемненилгезиниҥ бүдүрүлгелериниҥ саарылгаларының планнары, үлетпүр продукциязын сайгарар талазы-биле план чедиишкинниг күүсеттинген. Хереглел кооперациязының бүдүрүлгелери барык-ла 5 млрд. рубльдиҥ бараанарын бүдүрген. Магазиннерни, бараанны - бөлүүбиле үндүрүп бээр баазаларны, хөй-ниити чемненилгезиниҥ бүдүрүлгелерин тударының база чаарты ылырының талазы-биле улуг ажылды кылып чоруткан, чонну садыгбиле хандырарының депшилгелиг аргаларын калбаа-биле шиҥгээдип алган.

Хуралдың киржикчилери ажыглаттынмайын турар курлавырларны илереткен, 1977 чылдың болгаш ниитизи-биле беш чылдың планнарын база онаалдаларын чедиишкиниг күүседириниҥ, Улуг Октябрьның 60 чыл өөн төлептиг утнуурунун талазы-биле кооператорларның шиитпирлээр ужурлуг сорулгаларынга тодаргай доктааган.

(СЭТА.)

ИНЖЕНЕРЛЕР КӨДӘӘЖЕ ЧОРУП ТУРАР

Олар дүүн чаа-ла студентилер турган, а марттың 3-те Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниҥ инженерлериниҥ Москва институдун бот-өөредилге-биле бо чылын бир дугаарында доосканнарга инженерлериҥ дипломнарын тывыскылаан. Москва чоогунун ажыл-агыйларының ажыл-ишчилери Ю. Балашов, В. Баранов, М. Сараев, Ю. Ложкин, Н. Шекалов олар өөредилгезин ажыл-биле алды чыл холбаштырын келген. Олар шуптузу тулган эки өөренгениниҥ дипломун алган. РСФСР-ниҥ кара хөрүнүг эвес зоназының, чурттун өске-даа районнарының ажыл-агыйларында ажылдап турар чүс хире специалистер амыдоозун үнүкчүлериҥ аразында бар.

— Частың баштайгы хүннери—ол дээрге институтка хүлээп алырының экзаменнерлиҥ үеги-дир. Бот-өөредилгениҥ салбырынга ам безин 150 студентини хүлээп алган. Олар колдуунда-ла дуржулгалыг кодээ аныяктар. Ол аныяк оолдар, кыстар кодээ ажыл-агыйны механизастарының, техника септелгезиниҥ талазы-биле специалистер болур—деп, КАБИМИ-ниҥ проректору Н. П. Олейник чугаалаан.

Көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниҥ инженерлериниҥ ханысылал институдун барык-ла чартык чүс чыл мурнунда тургускан. Ол үениҥ дургузунда оны 15 мүн ажыг инженерлер доозун үнген. КАБИМИ өзүп турар. Эрткен чылдың күзүнүнде оон беш факультедиге чаа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезин автоматизастаарының факультеди немешкен. Ол факультетти доозун үнгеннер кара хөрзүнүг эвес черлерниҥ мал болгаш куш комплекетеринге ажылдаар апаар.

Техникумнарга болгаш өдээниҥ профессионал-техникиг училищелериҥе хереглөөр башкы кадрларны белеткээрине институтта улуг кичээнгейни салып турар. КАБИМИ-де инженер-педагогика факультеди база ажылдап турар.

Кодээниҥ кадрларын дарганнаар черниҥ бүдүрүлге базазы калбарып турар. Эрги корпустар-биле кожа чаа корпус бар апарган. Ол майның 1-де ажыглалга кирер. Анаа телехерекседдер-биле дерээн лекция залдары, студентилер эн чаа кодээ ажыл-агый техниказын өөренип коор лабораториялар турар.

Бо чылын КАБИМИ-ниҥ беш чүс ажыг доозун үнүкчүлери кодээ специалистерниҥ отрядынга немежир. А онгу беш чылдың бүгү дургузунда институт беш мүн инженерлерни болгаш педагогтарны белеткеп үндүрер.

Р. ШИРИНЯН,
(СЭТА-ныҥ корр.).
Москва.

Өөредилгени амыдырал-биле сырый холбаар

ЧЕР-ЧЕРДЕ

Хову-Аксы металлургия комбинадының чурттала-коммунал киидизинде бо өөредилге чылында политөөредилге эки организастаттынган.

Киидистиҥ коллективинде политэкономия болгаш партиниҥ агар политиказын өөренир ийи бөлүм тургускан. Политэкономия өөренир болгум айда ийи удаа чылып, а өске бөлүм неделя саныда кичээлдеп турар. Ол болгумнерге кичээлдерни эрттиреринбиле дыннакчыларның иштинден шыырак билиглиг он кижини тускайлаан.

Политинформаторлар Е. Шеглов, Н. Кайро информацияларын ыпаы-бүрү темалыг, амыдырал-биле ханы холбаалыг, солун эрттирелер. Оларның дыннадыглары солун болур чылдагааны — кичээл санында теманы катаптаваанда. Чамдык пропагандистер кичээлге баш удур белеткенмейн, оларны эренгей, солун эвес эрттирип келген.

Д. ОНДАР.

Республиканың «Сельхозтехника» каттыжыышкынында бо өөредилге чылында экономиктиг өөредилгениҥ бүгү хевиринде ниитизи-биле 767 кижи хаара туттунган.

Өөредилгениҥ ниити удуртулгазын каттыжыышкында тургускан экономиктиг чөвүлел удуртуп турар. Ук экономиктаг чөвүлелди «Сельхозтехниканың» даргазының оралакчызы Д. Шожат баштап турар. Чөвүлелдиҥ кежигүннери янзы-бүрү темаларга лекцияларны ажылдап кылган, организацияларже тарадып чоруткулаан.

«Сельхозтехниканың» Улуг-Хем, Чадаана, Тес-Хем коллективтеринде экономиктиг өөредилге эки организастаттынган. Ол черлерде кичээлдерни экономиктиг билиглерниҥ үндезиннерин амыдырал-биле холбап эрттирип турар.

Ынчалзажок чамдык бүдүрүлгелериҥ ажылчыннары экономиктиг өөредилгеже долузу-биле хаара туттунмайн келген. Ындыгларның санында Кызылдың транспорт бүдүрүлгези хамаажыр. Бүдүрүлгеде 441 ажылчындан чүгле 120 кижи экономиктиг өөредилгеже хаара туттунган.

И. ОЛДЫРЕВ.

СЭКП Бай-Тайга райкому партия, совет болгаш өске-даа хөй-ниити активинин өөредилгезинче кичээнгейни улгаттырган. Тускай программа өзүгаар кичээлдер ай санында эртип турар. Анаа номчуттуунган лекциялар партия, чазактын доктаал-шиитпирлери-биле, республиканың болгаш районнуҥ мурнунда турар ажыл-агыйны сорулгалар-биле холбаалыы болгаш тодаргай саннар, фактыларга үндезилээни-биле онзагай ылгалдыг. Ол ышкаш чер-черде активчилериҥ ажыл дайы-биле дуржулга солчуушкунун организастаары база практиктиг кичээлдерни кандыг-бир ажыл-агыйның базазынга эрттирери улуг ужурдузалыг деп чүвени пропагандистер эки билип турарлар.

Активтиҥ эвлечеглиг кичээли чоокта чаа «Бай-Тал» совхозтун базазынга болуп эрткен. Анаа партия, комсомол, совет болгаш улусчу контроль активтериндеи 127 кижи киришкен. Бай-Тал суурнуҥ Культура бажыңынга эрткен ол кичээлге «СЭКП Төп Комитединиҥ Совет Эвилелиниҥ бүгү ажылчы чонунга Чагаазы болгаш районнуҥ мурнунда салдынган сорулгалар» деп лекцияны партия райкомунуҥ бирги секретары Д. Данзын-оол номчаан. СЭКП Тыва өбкомунуҥ лектору И. Соболев делегей байдалының дугайында, а ВЛКСМ райкомунуҥ секретары С. Демдек «Бүгү-эвилелдиҥ ленинчи зачёдунуҥ киржикчилеринге бүгү-ниити политиктиг аттестация» деп лекцияларны номчаанар.

Совхоз директору С. Байысоол совхозтуҥ экономиктиг хөгжүлдезинин дугайында, а партком секретары Д. Чылым парткомнуҥ ажылының аргаметодунуҥ дугайында дыннадыгны кылган.

Ажыктыын бедитпишаан...

Кичээлдиҥ эрткенин түнеп тура, оон дыка хөй ажыктыг чүүлдерни билип алганын дыннакчылар демдеглээн.

Районнуҥ активтер төлээлериниҥ кичээлин маңаа эрттиргени таварылга эвес. Совхозта парткомнуҥ удуртулгазы-биле хөй-ниити организациялары сөөлгү чылдарда багай эвес ажылдап келген. Ылангыя комсомол, профэвилел болгаш Советтер ажылында өскелерге ажыктыг болгу дег чүүлдер хөй: корум-чурумну быжыглаар, чонну күш-ажылче эвилелдээр, оон ажылга идепкейин көдүрер, социалистиг чарыштыг организастаар болгаш түүнээр, көскү агитацияныҥ дээштинин чедип алыр база хуралдарга үндүрген шиитпирлерни болгаш партия, чазактын доктаал-шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазыбиле дээш оон-даа өске.

Кичээлдиҥ киржикчилери Бай-Тал суурда школа, уруглар албан черлериниҥ, агитквартираларның ажылы-биле таныжып, хөй-ниити организацияларының документилер-биле ажылын, херек эмгелеин көргеннер. Ол ышкаш суурнуҥ албан организацияның черлериче көскү агитацияның байдалы-биле база танышканнар.

Чылганнар хөй янзы ажыктыг чүүлдерни билип алганын дыннатпышаан, ындыг хевирлиг кичээлдерни өске-даа черлерге организастап эрттиреринсүмелээннер.

Б. БАРБА.

ВЛКСМ-ниҥ Чоон-Хемчик райкому кварталда ийи катап комсомол эге организацияларының секретарларын чыып, оларның өөредилгезин эрттирип турар.

ЧУРУКТА: активтиҥ эвлечеглиг кичээлинге комсомолдуҥ иштики ажылын өөренип турары.

А. БЕЛОГОРСКИЙНИҢ тырттырган чуруу.

ҮЕНИ МУРНАВЫШААН

Хөмден азы алгы-кештен сапогтарны, чылыг уныты болгаш чылыг идиктерни даараары белен эвес. Анаа тывыгыр чорук, бедик мергежил, эки шынарлыг кылыры негеттинер. Мөнге Даваевич Нам-оол ындыг мергежилдиҥ кижилериниҥ бирээзи.

1939 чыл. Нарын алдын уургайынга ажылдап, тура хостуг үезинде бодунуҥ сонуургаан мергежилин шиҥгээдип ап эгелээн.

— Ынчан алдын уургайынга идик даараар мастерскаяның мастери Кыргыс Севек мөнгө бо мергежилди өөреткен. Чоорту сапогтарны улдуруп, даарап өөрени берген мен — деп, Мөнге Даваевич чугаалап турар.

Ийи чыл эрткен. Идикти тускай майык-биле ол быжып, даараптар апарган...

...1965 чыл. Эрзин районнуҥ чонуҥ амыдырал хандырылга комбинадынын идик даараар салбыры Нарынга ажыттынган. Анаа баштай ол чаасканн ажылдап турган. Чоорту колхозчулар анаа ажылдап кирип, идик даараарының ураншевер аргазынга өөренип эгелээн. Күш-ажылчы мергежилге оон өөреткен кижилериниҥ саны он ашкан.

Чижээ, ол салбыр ажыттынар билек техниктиг ажылдакчы болуп кирген Д. Бомбулдай идик даараачызы апаргандан бээр сес чыл ашкан. Ажылынга кызымаккай. Ол ышкаш М. Дүдүп, Ш. Аракчаа, В. Диига олар база хоочун мастериҥ күш-ажылчы өөреникчилери.

Онгу беш чылдың бирги чылында хоочун коммунистиҥ алган социалистиг хүлээлгезин канчаар күүседиҥ, моон соңгаргы ажыл-ишчи планнарын сонуургап айтырдым.

— Тоску беш чылдың планныг онаалдаларын хуусаазындан дөрт ай өрте күүседеш, онгу беш чылдың бирги чылының планын база хуусаа бетинде боттандырган мен — деп, Мөнге Даваевич чугаалады.

Ажылдың ажыктыының болгаш шынарының беш чылында коллектив кежигүннери улуг харысалга-биле ажылдап турар. Оон удуртканы идик даараар салбырга даараан идиктериҥ хевири чараш, шынары эки. Чүгле Нарын суурдан эвес, харын Эрзин, Тестиҥ районнар төптериндеи, суурлардан чон чагыгларны киирип турар.

Мөнге Даваевич кады ажылдап турар эш-өөрүнге үлегерлиг, аныяктарның дагдынмакчызы. Бодунуҥ мергежилиниҥ чажыттарын өзларга күзелдии-биле өөредип чоруур. Ажылдың шынарлыы, будунгуру күш-ажылдың сагылга-чурумунда дээрзин оларга бо-ла чагаан олурар. Ол аныяктар кижизидилгезиниҥ талазы-биле партийжи даалгалыг. Нарын суурнуҥ Комсомол кудумчуунда агитквартираның активчилериби-биле сырый харыдзаалыг ажылдап, чамдык аныяктарның бажыннарынга барып, амыдырал-чуртталгазын сонуургап, беседалажыр чанчылдыг.

Бо кудумчуну чаагайжыдарынче сөөлгү үеде күштү мөөнээн. Анаа чурттакчы чон ыяштарны олуртуп, штакетниктерни кылып, шеф ажылын хөй удаа организастаан. Бо ажылдарга хоочун коммунист үлүүн база киирген.

Амыдыралчы байлак дуржулгалыг хоочун мастер тоску беш чылда күш-ажылчы чедиишкиннери дээш Күш-ажылдың Кызыл Тук орден-биле шаннаткан. Ленинчи юбилей медалынын, «Тоску беш чылдың шалыпчызы», «Социалистиг чарыштың тиилекчизи» деп хөрек демдектериниҥ эдилекчизи. Коммунист кижи кажан кезээде, каяа-даа мурнуку одурутта турган ужурлуг дээрзин ол эки билир. Самагалдайда чонуҥ амыдырал хандырылга комбинадының мастери эш Серендук-биле ол чарыштыг. Эрткен чылдың түнелдери-биле Мөнге Даваевич тиилекчи болган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл өөнүн дугайында СЭКП ТК-ныҥ доктаалынга харыы чыдыр, оон коллективиниҥ кежигүннери хүн бүрүде үлүүн бүдүн чартык катап ажыр күүседирин хүлээнген. Беш чыл планын 4 чыл 6 ай иштинде күүседир деп лозун-биле олар бо хүннерде ажылдап турарлар.

К. НУРСАТ.

Эрзин район.

Хандырылгаңар кандыгыл?

АЖЫЛЫ-БИЛЕ МАКТАЛДЫГ

Өвүр районнуҥ Чаа-Суурга чеде берген кижи «Чаа-Суурнуҥ кодээ магазинин» деп каан шевергин бижиктиг, өскелерден ылгалдыг бажыңны кайы мрактан көрүп каар. Магазинге кире бээрге оон иштиниҥ арыгсилии, барааннарны чурум өзүгаар көрүштүг кылдыр дерип салганы, оларның адыы, өртектерни көскү кылдыр бижээни кижиниҥ кичээнгейин дораан-ка хаара туда бээр. Шынап-ла магазиниҥ иштики казсталга-дериглезин үелиҥ байдалына таарыштыр кылган. Барааннарның ассортиментизи ында өлбек.

Садып алыкчылар эвлечештир турупкан, садыгжылар хереглээн бараанларын киргген чыгыларының келген, келбээнин айтырып турлар.

— Уругларын часкы току бар бе?

— Каш дугаарлыгыл?

— Приёмник батареязы бар бе?

Садыгжы Бюрбю садып алыкчыларын айтырыгларына эвилеп-эллек харыылаан, бараанларны дилээрине хөй үе үндүрбес. Чүве садып алырыбиле келген кижилер маңаа эвлечетте ур турбас, хереглээн бараанын хала чок садып алгаш, сеткил ханган, хүлүмүгүрүп үнерин бо-ла көрүп болур. Садыгжының садып алыкчыларның айтырыгларга дүрген харыылай кааптарын, шимчээшкин бүрүзүн кичээнгейлиг көрүп тура, ажылынга өзүлүг-ла мергежээн кижи-дир деп чүвени кижи дораан эскерип каар.

Өвүр районнуҥ хереглекчилер ниитилелиниҥ баштаар чериниҥ даргазы Ч. Айыр-Саная Бюрбю Серейниҥ эргелекчилээн магазиниҥ ажылын мактап, садыгжының адынга чылыг сөстерни чугаалап, районда мурнакчы садыгжыларның бирээзи дээрзин таныштырды. Ол-ла хүн Б. Серен-биле ужуражып, ажыл-ижин сонуургап, чугаалаштым.

— Чыл санында боттарывыска алган социалистиг хүлээлгелеривисти ажыр күүседеп келдивис. Онгу беш чылдың баштайгы чылын күш-ажылчы чедиишкиннерлиг доозары-биле бедиткен социалистиг хүлээлгени ап, эрткен чылдың бараан саарылгазының планын 108 хуу күүсеттивис. Садып алыкчыларның бараанга негелде-хереглелин четче хандырарындан ангыда, бистиҥ мурнувуста база бир сорулга—садыглаашкынның культуразын бедидеви. Ынчангаш ону чедип алырыбиле элээн ажылдарны кылып чоруткан бис—деп, ол таймылыралды.

— Кандыг-даа ажылга чедиишкин боду чедип келбези биллингир болгай. Бараан саарылгазының планын доктаамал ажыр күүседип турарының чажыды чүдел?

— Садыгжылар аразында социалистиг чарыш ажылывыска улуг идиг болуп турар. Оон ынай черле бараанларны магазинге үениҥ байдалын барымдаалап эккээри чугула. Садып алыкчыларның негелде-хереглеличе кол кичээнгейни угландырып, оларның киргген чагыгларын демдеглеп ап, оларны саадатпайн, складтан үндүрүп эккээрин чедип ап турар бис.

— Бюрбю бо магазинде оонуҥ хереглээн ээзи Соскармаабиле кады ажылдап турар. Сереннер садыг шугумунга ажылдаа-ла ам 14 чыл ажып турарлар. Чаа-Суурда олар ам он чыл садыгжылап турар. Бо аразында садыгжы өг-буе ажылынга кошкан, дудагдаасамчыгдал кылып көрбээн. Бодунуҥ ажылынга бердинген, оон харысалгазын билир, эвилеп-эллек садыгжыларны суурнуҥ улуг, биче чоду хуудулээр. Олар кызымак ажылыбиле ай, квартал планын үргүлчү ажыр күүседип, райпо баштаар черинден шаннал, макталды каш-даа удаа ап келген.

Мурнакчы садыгжылар чүгле онаашкан ажылынга кызымак эвес, хөй-ниитиниҥ ажылынга база идепкейлиг киржип турарлар. Олар хостуг үе-шаанда суурнуҥ бот-тывыгыр уран чүүл болгумунуҥ ажылынга идепкейлиг киржип турарлар. Бюрбю Серен—Чаа-Суур кодээ Советтиниҥ депутады. Ол депутат хүлээлгезин база ак сеткилдиг күүседип, чонуҥ бо идегелиге төлептиг болуп турар. Депутат соңгукчулары-биле бижиг харылзааны тудуп, оларның киргген чагыгларының күүселдезин чедип ап келген.

Ажылынга кызымак садыгжының хөрээн Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени каастан чоруур. Районнуҥ садыгжыларының ортузунга халбарган социалистиг чарыжының түнелдерин хереглекчилер ниитилелиниҥ баштаар чери үндүрген. Мурнакчы садыгжы Бюрбю Серей—чарыштың тиилекчизи болуп, «1976 чылдың чемпиону» деп бижип каан, СЭКП райкомунуҥ болгаш райкүүскомунуҥ лентазы-биле шаннаткан. Мурнакчы садыгжылар Улуг Октябрьның 60 чыл өөн күш-ажылчы чедиишкиннерлиг утнуур дээш бедиткен социалистиг хүлээлгени алган ажылдап турар.

ЧУРУКТА: мурнакчы садыгжы Б. Серенге Өвүрнүҥ хереглекчилер ниитилелиниҥ баштаар чериниҥ даргазы Ч. К. Айыр-Сапаанын байыр чедирип турары.

С. ЧАЖИН-ООЛ.

Авторнуҥ тырттырган чуруу.

ПАРТИЯНЫҢ ИДЕЯЛАРЫН МАССАЛАРГА ЧЕДИРЕРЛЕР

«СЭКП-нин XXV съездизинин шиитпирлерин күүседиринге политиктиг аас агитациязының ролүн бедидер дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы чуоттуи партия организацияларынга ажыл-чорудулганын толаргай программазы болуп турар. Аас агитациязының аргаларын идеткелчилер, агитаторлар, политинформаторлар канчаар ажыглап турарының дугайын СЭТА-ның корреспондентилери дыннадып тур:

● **МОСКВА.** Найысылалдын 286 мун чыгам агитаторлары болгаш политинформаторлары бүдүрүлгелерге болгаш ажылчы чоннарнын чуттап турар черлеринге барып, партияның политиказын боттуг, тозаргай чижектер-биле тайылбырлап, Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар болдурган социалистиг чаныштың калбарыышкынынга, үнелиг эгелээшкиннерниң нептерелинге идепкейлиг салдарын чедирип турар.

Бүдүрүлгелер мурнакчыларының, улус ажыл-агый специалистериниң, удуртукчу кадрларның бүдүрүлгелерже болгаш организацияларже коллективтиг үүүшкүүнер кылыры, чонбиле оларның ужуражыышкынчары Москваның бүгү районнарынга чанчыл апарган. Ажылдың информация конференциялары деп атка четкен ол хевири ажылчы чоннарның сонуурган турар айтырыгларынга харыы бээр, хүн бүрүнүн чугула айтырыгларынче кичээнгейни дыгыдар, кайы-бир четпестерни чайладыр арганы берип турар. Найысылалдың агитаторларының болгаш политинформаторларының мергежилин сайзырадгайдарынга Дзержинский районда тывылган инициатива дузалап турар. Оон лозунгу—«Агитатор бүрүзү—хуузунда чогаадыкчы планныг турар».

● **ТАШКЕНТ.** В. И. Ленинниң Төп музейинин Ташкент салбырында Октябрь лекторийи ажыттынган. Хоорай чоогунуң Калинин болгаш Ташкент дээр ийи районунуң көдээ ажылгый мурнакчылары оон баштайгы дыннакчылары болу берген. Чуртка болгаш шаандакы Туркестан крайга революцияны тиилелгелиг базымының дугайын, Ильичниң чагыгларын боттандырып турарының дугайын чугаалап турар делгиир чүүлдери-биле музейниң залдарынга олар танышкан. Октябрь дугайында, В. И. Ленинниң амыдырал-чуртталгазының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында документалдыг ленталарны кинозалга көргүскен.

Лекторийниң программазы улуг, «СЭКП-ниң XXV съездизинин шиитпирлерин күүседиринге политиктиг аас агитациязының ролүн бедидер дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалынга хөлбаштыр ам ол программанны улам тодаргайжыдып турар. Часкы тарылга эгелээжеге чедир маңаа Ташкент областың көдээ районнарының мун-мун ажыл-ишчилери келирлер. А оон соонда лекциялар курузун индустриалдыг төптерниң—Чирчиктиң, Ангреннин, Алмалыктың болгаш оске-даа черлерниң ажылчыннары дыннаар.

● **ГОРЬКИЙ.** Решетихинскинин аргыг фабриказының ажылчыны, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Н. А. Агеева беш чылдың ийи чылының онаалдазын күүседипкен. Богородскийниң алгы-кеш -галантерия фабриказының дааранык-чызы А. М. Юреякова база графикти барык шак-ла ынчалдыр мурнады ажылдап турар. Оларның кайызы-даа боттарының коллективтеринде агитаторлар болуп, бир дөмей партийжи дзалганы күүседип турар.

Горький областын бүдүрүлгелериндe болгаш албан черлеринде, колхозтарында болгаш совхозтарында ам агитация ажылын 60 мун ажыг кижи чорудуп турар. Олар ажылдың шынарын болгаш бүдүрүлгениң ажыктыын бедидер дээш демиселче кижилерни угландырарда партия организацияларынга дузалап турар. Ынчаарга агитаторнуң сөзү, ажыл-херээ, оон хууда үлегер-чижээ-биле быжыглаттынган турары конуг чугула. Областың агитаторларының болгаш агитколлективтер удуртукчуларының Горькийге болган слёдунга санал бериишкиннеринге ол бодал тодаргай чижектерлиг чангыланып турган.

● **АСТРАХАНЬ.** Партияның идеяларын массаларга чедирип турар агитаторларга болгаш политинформаторларга методиктиг болгаш политиктиг белеткелдиң төвүн Астраханьда тургускан. Чоокта чаа туттунган СЭКП обкомунуң Политиктиг чыгыышкын бажынында он-он аудиториялар болгаш кабинеттер, библиотека болгаш номчулга залы бар, оларга хары угда ийи мун дыннакчы сынчып болур.

● **КИЕВ.** Совет коммунистерниң шуулганының делегады, 1918 чыллан бээр партия кежигүнү В. Е. Васильев Украин ССР-ниң күш-ажылчы коллективтеринге СЭКП-ниң XXV съездизинин шиитпирлерин пропагандалап турар чүе-чүе лекцияларны номчаан. Хоочун большевик, Кышкы ордуну штурмаанының, В. И. Ленинниң камгалалының киржикчизи ол кижини дыннаар дээш кижилер кезээде хөй келир.

Украинның Компартиязының Киев хооркомунуң эрттиргени партия хоочуннарының чөвүлел хуралынга Василий Ефимович Васильевтин пропагандисчи үре-түнелгиг ажыл-чорудулгазын белии-биле үнелээн.

«Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнун дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалының өнүр улуг утказын кижи бүрүзүнүн чүрээнге чедирер—хоочун коммунистер ону боттарының кол соруулгазы кылдыр тодарадып алган. Олар тематиктиг лекторийлерге болгаш политиктиг номчулгаларга киржир, оларның дузазы-биле революсчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы алдарның бүдүрүлгелерде, ленинчи залдарда өрээлдериниң база музейлериниң делгиир чүүлдериниң чаа бөлүктерин шимээрлер.

(СЭТА)

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

УЛАН-БАТОР. Чес-молибден бар черниң баазазынга моол хоорай Эрдэнэтте Азияда эң улуг даг-болбаазырадылга комбинадын дерип тургузуп турар. Комбинаттың бирги эзлчээн 1978 чылда ажыглалга киирерин төлевилээн.

Эрдэнэттиң келир үедеги хөй-хөй специалистери Совет Эвилелинде практика эрттирип, келир үедеги ажылынга белеткенип турар. Аныяк моол ажылчыннарның баштайгы бөлүү Совет Сибирьниң өскүс хөй бүдүрүлгелеринге база тудугларынга практикапы дооскан. Эрдэнэтке ажылдаар барык-ла ийи чүс хире специалистерни ССРЭ-нин профессионал-техниктиг училищелери, үш чүс хире инженерлерни—совет дээди өөредилге черлери белеткеп турар.

БУДАПЕШТ. Найысылаадың кыдыында турар районнарны культурлуг амыдыралга хаара тудар дээш, Будапештиң театрлары районнарның Культура бажынарынга, Зуглога, Обудка, Чепельге болгаш Андьял-Фельдиге 300 ажыг шиилерни көргүскен.

Хөй-хөй театрлар коллективтери ындыг үнүүшкүүнерге тускай көргүзүүлерни белеткеп ап турар. Чяжээ, Мадача аттыг театрның аныяк актёрлары «Мени мана» деп литературлуг композицияны тургускан, оперетта театрының болүү улуг эвес сценага таарыштырган музыкалыг шиилерни белеткээн.

ПРАГА. «Үжеп миллиард крон акшаның фондузун» тургузар, беш чыл планының чылдарында улус ажыл-агыйынга ынча түнвү камнап бээр хүлээлгени ЧССР-ниң чаартыкчылары болгаш чогаадыкчылары алган.

Амгы үеде чуртта идепкейлиг ажылдап турар чартык миллион чаартыкчылар саналтының турар. Эрткен беш чылда оларның чогаадыкчы саналдарын бүдүрүлгеге шинээткепинден 20 миллиард крон акшаның экономиктиг ажыы алдынган.

Ам адыр бүрүзүнде, каттыжыышкын болгаш бүдүрүлге, эртем-шинчилел албан чери бүрүзүнде чаартыкчыларның беш чыл дургузунда кылыр ажылының тодаргай программазы бар болуп турар.

БУХАРЕСТ. Румынияның шөлдеринге часкы хайнымышкынныг ажыл чоокшулан келген. Бо чылын көдээ ажыл-агыйының бүдүрүлге кооперативтериниң болгаш госхозтарның машина парыгынга 13 мун трактор, тараа ажаан алыр 5 мун комбайн немешкен. Чер ажылдыглар кукуруза, картофель, свёкла ажаан алыр дыка хөй санныг комбайннарны болгаш өскедаа көдээ ажыл-агый техниказын база алыр.

Бо чылын РСР-ге суттаттыг шөлдер 225 мун гектарга көвүдээр. Оон ацгыда тулааланган 370 мун гектар черни кевирер болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге киргген турар. Бо чылын тараалариың, ногааларның болгаш фруктуларның рекордчу дүжүдүн чедип алыр социалистиг хүлээлгени шөлдериниң ажыл-ишчилери алган. (СЭТА).

НАЙЫРАЛДЫГ БАЙДАЛГА

СОФИЯ. (СЭТА). Социалистиг чурттарның коммунистиг болгаш ажылчын партияларының Төп Комитеттериниң делегей болгаш идеология айтырыгларының талазы-биле секретарьларының Софияга болган чөвүлел хуралының киржикчилерин БКП ТК-ның Бирги секретары, БУР-нун Күрүне чөвүлелициң Даргазы Т. Живков хүлээп алган.

Т. Живков чыылганнарга чүве чугаалааш, акы-дунма марксисчи-ленинчи партияларның хөгжүп турар идеологтуг кады ажылдажылгазын бедии-биле үнелээн. XX чүс чылдың эң улуг политиктиг болуушкуну — Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнун ужурдузазын ол онзалап демдеглээн болгаш алдарлыг юбилейни байырлаар чорук херек кырында боттуг социализмнин канчаар-даа аажок улуг артык күштүг чоруктарын ажыдарының чаа болдунар аргазын бээр деп медеглээн.

Чавырлыышкын дээш улам ынайгы демиселдиң, Хельсинки чөвүлел хуралының шиитпирлерин күүседиринче, тайбыңны, айыыл чок чорукту, кады ажылдажылганы быжыглаарынче угланган социалистиг дем-каттыштырылгазының чурттарының хажык чок тайбыңга ынакшылдыг политиказының канчаардаа аажок улуг ужур-дузазын Т. Живков демдеглээн.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-нын секретары Б. Н. Пономарёв чылыг хүлээп алыышкын болгаш чөвүлел хуралды эки организастааны дээш чөвүлел хуралдын киржикчилериниң өмүнээзинден өөрүп четтирген. Акы-дунма партияларның төлөөлекчилериниң чугаалажып көргени колкол айтырыгларның дугайын ол Т. Живковка дыннаткан.

ВУР. Чепельчилериниң эгелекчи саналы-биле республиканың үлетпүрүнүн чаа бүдүрүлге черлериниң болгаш күш-ажыл-агыйларының коллективтери Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга алдар болдурган күш-ажылчы эзлчетте киржи бергеннер. Алдарлыг юбилейни олар социализм дээш шалынчы күш-ажыл-биле демдеглээрлер.

ЧУРУКТА: Веспремде Ноябрь 7-зи аттыг шахтаның социалистиг күш-ажыл бригадазының кежигүнериң. Олар пландан ажыр 7000 тонна хөмүр-дашты казып тывар деп хүлээлгени алганнар.

МТИ—СЭТА-ның фотозу

Эчис, амгы соруулгалар

БОНН. (СЭТА). Чоокку эрткен хүннерде Дюссельдорфка болган ГКП-ниң 5-ки пленумунуң түнелдериниң дугайын Германияның Компартиязының даргазының оралакчызы Г. Готье парлалга конференциязынга чугаалаан. Европага быжыг тайбың, айыыл чок чорук болгаш кады ажылдажылга дээш, Хельсинкиге болган ийити Европа чөвүлел хуралының Түңнел актызының чүүлдерин база социалистиг чурттар-биле керээлерни боттандырары дээш демисел-биле холбашкан айтырыглар, а од ышкаш маеалыг ажыл чокталыр чорукка удур, ГФР-нин топунуң демократтыг болгаш социал эргелерни камгалаары дээш демисел пленумнуң ажылының кичээнгейниң төвүнге турган деп, ол дыннаткан.

ГФР-де кижиниң эргелерин каржызы-биле хажыдар чоруктуң үргүлчүлеп турарынга чурттуң демократтыг хөй-шиитизи шынгыызы-биле дүвүреп турар деп, ГКП-ниң даргазының оралакчызы онзалап демдеглээн.

Социалистиг чурттарда «кижиниң эргелерин камгалаары» деп лозун-биле ам Барыын чукте калбартып турар пропаганда кампаниязының мегехоозун характерин Г. Готье айыткан.

Делегейниң херээженнер хүнүнге

Херээженнериң деңгэлиг чоруу аныяк Лаос Улус-Демократтыг Республиканың чаалап алган чугула чүүлдериниң бирээзи болур. Бо хүн херээженнер чаа ниитилелди эр кижилер-биле деңге туда берген. Олар чурттың удуртулгазынга киржип, дээди өөредилге черлеринде сургуулдап, үлетпүрүнүң бүдүрүлге черлеринде, чурттуң тараа шөлдеринде ажылдап турарлар. Лаостың херээженнер организациялары делегейниң херээженнер шимчээшкининде чугула рольду ойнай берген.

ЧУРУКТА: байырлаа хүнүнде.

А. СТУЖИННИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

СОЦИАЛИСТИГ УГЛАНЫЫШКЫН ОРУУ-БИЛЕ

Чурттуң төөгүзүнде эң баштайгы парламент—Национал улус хуралынче соңгулдалар Алжир Улус Демократтыг Республиканга доозулган. Бадылаашкынга киришкен 6 миллион алжир хамаатылар республиканың дээди хоойлуждулга органының 261 депутадын, колдуунда-ла ажылчы чоннарның төлөөлекчилерни—ажыдчыннарны, тараачыннарны, күш-ажылчы интеллигенцияны соңгаан.

Эрткен чылдың төөгүзү болгаш бо чылдың эгезин чаа Алжирниң төөгүзүнге алжир улустуң революция соолундеги чедиишкиннерин быжыглаан демократтыг күрүне албан черлериниң тургустуулушкунуун демдеглелдиг үези кылдыр кирер. 1976 чылдың чаанында национал хартияны—алжир национал-демократтыг революциязының улам ынай хөгжүлдезинин орувтарын болгаш ылангыя ажылчын ангыны, күш-ажылчы тараачыннарның болгаш дешпилгелиг интеллигенцияның аразында эвилелди быжыглаарынче угланган тодаргайлаан программалыг документини хүлээн алган. Оон соонда чурттуң баштайгы конституциязын ноябрьда бүгү улустуң референдумунга бадылаан. Киришкен хамаатыларның 99-тан ажыг хуузу ол конституция төлевилелин чүүлдүгүнүн көрген референдум болза, Алжирниң социалистиг орукту шилип алганын чоннуң деткининиң, амгы өзу-чурумунуң калбак политиктиг болгаш социал баазадыының бадыткаашкыны болган.

Революстуг чөвүлелдиң даргазы Х. Бумедьеннн республиканың президентизинге, а оон соонда Национал улус хуралының депутаттарын соңгаан соңгулдалар демократтыг күрүне албан черлериниң тургустуунун быжыглаарын чорудулгазын дооскан, ынчаарга ол чорук социал-экономика талазы-биле революстуг чорудулгазы улам ынай ханыладырының магадылазы болган.

Ам безин күрүне сектору тараа шөлдеринде ажылдап турарлар. Лаостың херээженнер организациялары делегейниң херээженнер шимчээшкининде чугула рольду ойнай берген.

ЧУРУКТА: байырлаа хүнүнде.

А. СТУЖИННИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

Луис Корваланның парлалга конференциязы

РИМ. (СЭТА). Чили улус ам бүүрел чок чоруктуң болгаш коргуушкунуун байдалында чурттап турар деп, Чилиниң Коммунистиг партиязының Чингине секретары Луис Корвалан ацаа болган парлалга конференциязынга чүве чугаалааш, айыткан. Ам Пиночеттиң кара-бажыннарында 6 мун ажыг кижи хилинчектенип чыдар деп, ол дыннаткан. Оон иштинден 3,5 мун кижиге албан хуузунда буруудадыышкыны кылган, оон өскелери шуут чок читкен болгаш оларның салым-хуузу кымга-даа билдинмес. Чилиде кым-даа читкеннериң даңызынга кире бээринден магадылаттынмаан.

Байдалдың халаптыг чүвези чүдел дээрге, читкен кижилериниң өг-бүлелери кымдаа дуза дилээр арга чок болуп турарында, чүге дээрге кандыг-даа юридиктиг магадылалдар Чилиде чок болуп турар. Ынчангаш чили улуска дузаларынче болгаш политика талазы-биле хоруттырганнарны база дириг арткан бүгү «читкеннерин» хостаарын хунтадан негээринче бүгү делегейниң демократтыг хөй-шиитизин кыйгырып тур мен. Ол ам биске кол соруулга болуп турар деп, Л. Корвалан чугаалаан.

Чурттуң бүгү-ле демократтыг, антифашистиг күштерининиң чангыс эвиниң чугулазын Чилиниң Компартиязының Чингине секретары демдеглээн.

Кижиниң эргелерин хажыдар чоруктар Совет Эвилелинде болгаш социалистиг өскедаа чурттарда бар болуп турар дээр янзылыг буржуаз пропаганданың мегe-хоозун бодалын Луис Корвалан шиитпирлии-биле буруу шашкан. Кижиниң эргелериниге экономиктиг база социал эргелер, күш-ажыл кылыр, дыштанар, өөренир эргелер кирип турарлар. Ол дээрзин чамдык кижилер уттуп турар-дыр. Капиталистиг чурттарга болзарга, Совет Эвилелинде болгаш социалистиг өске-даа чурттарда кижиниң бүгү эргелерин бүрүнү-биле сагып турар. Мында, мээң бурунгу хүн чораанын Неаполда безин 100.000 ажыг кижи ажыл чок болуп турар-дыр деп ол айыткан.

Социалистиг чурттарда «өске чүдүлгелиглер» бар дээрзиниң дугайында даштыкы журналистерниң айтырыгларына харымлавышаан, Луис Корваланның онзалап демдеглээни болза: ындыг ырбакчылар мырыңай ийи-чаңгыс болуп турар. Бир эвес оларның чамдыктары кара-бажында чыдып турар чүве болза, ол дээрге боттарының политиктиг үзелбодалы дээш эвес, а бодунуң чурттунуң хоойлуларын хажыткан аңаа-ла кем-бурулуг үүлгедиглери дээш ялалаттырганнары ол-дур.

Чурттуң эң дээре фермазы

Бүдүрүлгениң бедик үретүннелдиин болгаш продукцияның тулган эки шынарын чедип алганы дээш, Тула областың Новомосковск районунда Ленин аттыг колхозтуң фермазын адырда эң эки деп көрген. ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң эртем-техниктиг чөвүлели чурттуң эң-не бедик механизастаттынган сүт-бараан фермаларын бүгү талалыг деңнештирип өөренип көргениниң сөөлүнде, ол фермага ындыг үнелээшкинни берген.

Специалистерниң бодалыбиле алырга, сүт алырының үлетпүр технологизязы-биле холбашкан айтырыгларның комплекизин Туланың фермазында эң-не чогумчалыг кылдыр шиитпирлээн болуп турар. Ынчангаш үн колхозтуң фермазын ам үлегерлеп алыр модель кылдыр хүлээп алган. Оон «хоолгазын дүжүрүп алырын» төлевилээн, ынчангаш тула үлегер-биле колхозтар болгаш совхозтар бедик ажыктыг «сүт фабрикаларын» тургузуп болур.

Чаа комплекстиң онзагай чүүлү—инженерлиг болгаш технологтуг схемаларының эзлээн бөдүүнү. Эвээш санныг машиналар ажыглаар, ынчалзажок машиналарның эң-не ынаныштыын чедип ап турар. Инекти баглавайн тургузар чорук техниктиг болдунар арганы бедиткен. Ажылдың ол чаа аргазы күш-ажылды эртем өзүзү-биле организастаарын, хамыктын мурнунда ханылаттынган специализацияны негеп турар. Кижи бүрүзү бодунуң участогун харыылаар. Ажылдың бир дески дараалашиза-аа, корум-чуруму-даа — бүгү-ле чүүлдер үлетпүр бүдүрүлгезинде ышкаш. Чер ажылының цеги фермага бүрүн чергези-биле бараан болуп турар: ажыл-агыйда чем баазазы быжыг.

Колхоз чуртта эң-не чиик артектиг сүттү бүдүрүп, ону чүгле бирги сорт-биле күрүнеге садып турар. Центнер сүттү бүдүрериниге 1,8 кижи-шак чарыгдаттынып турар (а оон мурнунда 42 кижи-шак чедип турган болгай), ботүнези —13,6 рубль. Ажыглалдыг 100 гектар черге онааштыр алырга, ажылагый 1000 центнер сүттү ап турар. Ынчалзажок оондаа солун чүве операторсаанчыларның көргүзүү болур—олар чылда тус бүрүзүнде 590 тонна сүттү саап турар.

Күш-ажылдың бедик бүдүрүкчүлүү, продукцияның тулган эки шынары—тула үлегериниң тодаргай шынызыы ол. Ам ферманың коллективи чедип алган чүүлдерини көвүдедир дээш демисеживп турар. Ниитизиби-биле 850 инектиг, а бир инектен ортумаа-биле бо чылын 4350 килограмм сүттү, а беш чылдың төнчүзүнде 5000 килограммны саап алырын төлевилээн.

Машина-биле саарының мурнакчы операторлары мал ажылының продуктулуун бүгү хемчег-биле бедидери, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрери дээш, Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг утхууру дээш Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжының эгелекчилери болган. Бөгүн мал ажылының тула мастерлериниң үлегерин эдергеннер—оларның өөренирчилери, чарышкан өңнүктери, байлак дуржулгазының ажыглакчылары мунмуң болуп турар.

(СЭТА).

Чедиишкиннерге доктаавайн...

Чоон-Хемчик районунуң саң килдизиниң болгаш страхование инспекциязының ажылдакчылары онгу беш чылдың бирги чылында бедиткен социалистиг хүлээлгелерин багай эвес күүсеткен. Профэвидел комитеди социалистиг чарыштың түнелдерин ай, квартал санында доктаамал үндүрүп турар. Саң килдизинин күрүне орулгаларының инспекциязы (улуг инспектору С. Оттук-оол) планын квартал санында үргүлчү ажыр күүседип, эрткен чылдың планын 104 хуу күүсеткен. Бюджетке 68 мун рубльди ажыр берген. Ук коллектив эрткен чылдың тудуг, чер болгаш көдээ ажыл-агый үндүрүглериниң чылдазын база эки чоруткан.

Бюджет инспекциязы (инспектору Е. Содунам) район бюджединиң орулгалыг кезээн 100,4 хуу күүсеткен, 44630 рубльди камнап алган. Күрүне страхование инспекциязының (даргазы Б. Ондар) көргүзүглери база багай эвес. Республиканың күрстрахование инспекцияларының арызында чарлаттынган чарыжынга идепкейлиг киржип, эрткен чылдың бирги, ийиги кварталдарында улаштыр бирги черни, дөртү кварталда ийиги черни эзлеп, күрүне албан черлериниң профэвидел обкомунун болгаш күрстрахование эргелериниң шидчиир Кызыл тугун, акша шаналын алган.

Күрүне страхованиелериниң хевирлер аайы-биле адырлары планын база багай эвес күүседип турар. Олар чыл планын мынчаар күүсеткеннер: амы-боттун холушкак камгаладын 107,7, озал-ондактан камгаладдымын 112,5, эт-хөреңги болгаш хуузунда транспорт камгаладының планын 111,7, 191,6 хуу күүсеткилээн.

Коллективтин ажылдакчыларының хуузунда алгылаан хүлээлгелериниң түнелдерин үндүрүп, оон тиилекчилерин тодараткан, саң килдизинден участок инспектору Г. Созыев, күрстрахование инспекциязындан В. Ооржак, З. Смирнова, С. Сарыглар олар алган хүлээлгелерин ажыр күүседип, чарыштың тиилекчилери болганнар. Коллективтиң профэвидел хурады социалистиг чарыштың мурнакчыларынга коммунистиг күш-ажылдың шалынчызы деп бедик атты тыпсын, «1976 чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи» деп хөрек демдээ-биле шаңнаарын шиитпирлээн.

Ук коллективтиң кежигүнери хөй-шиитинин ажылынга база идепкейлиг киржип, хоеттуг ує-шагын ажыктыг эрттирип турарлар. Олар «Тыва» совхозка он тонна будук-бурунуу, беш тонна сигенни белеткеп берген. Ында дружина болуунун ажылы эки. Олар график өзүгаар кудумчуларга, хөй-шиитинин черлеринге дежурныйлаашкынларны чорудун турар. Культура-массалыг ажыл ук коллективте эки тургустунган. Шыдыраага, өстол теннизинге база спорттуң өске-даа хевирлеринге маргылдааларны эрттирип турары чанчыл апарган.

Бистиң ажылывыста чедиишкиннер-биле чергелептир четпестерниң барын айтыр апаар. Ынаш ажыл-агый чериниң акша-бараан лотереязындан болгаш күрүненің үш хуулуг иштики ойнаашкынныг чээн облигациязындан кирер орулгалар чедир күүсеттинмээн, акша-бараан лотереяларын чон ортузунга тарадыр талазы-биле ажыл кошкак тургустунган.

Районнуң саң-хөө ажылдакчылары онгу беш чылдың ийиги чылының планныг онаалдаларын чедиишкиннинг күүседип, Улуг Октябрьның 60 чылын төлептиг утхуур дээш бедиткен социалистиг хүлээлгелерни ап, чедип алган чедиишкиннерге доктаавайн, улам соруктуг ажылдап турар.

К. ООРЖАК.

Кыргыс ССР. Фрунзе. Даглыг чер республиказының найысылалыңа тургаа соок чоорту намдап эгелээн. Ыяштарның будуктары хардан хосталып, суулларда хар суу агып чыдар апарган. Куштун аныяк өскүктеринге харысалгалыг үе эгелээн. Фрунзенің № 24 ортумак школазының өреникчилери кымны-даа мурнай кара-баарыктарны уткуурлар. Школаның мастерсыаларынга олар хой саннын кара-баарык уязын тургузуп турары.

ЧУРУКТА: 4 класстың өреникчилери Бектен Сыдыгалиев (үстүнде) болгаш Салидат Ормушева оларның кара-баарык уязын тургузуп турары.

Ш. ШЛАФШТЕЙНИНИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

КОСМОДРОМДА ЧАС

Виктор Горбатко биле Юрий Глазковтун Черге дедир ээп келгениден бээр эрткен бешле хүннерниң дургузунда космодромга чылдың дөрт эргилдезиниң бирээзи болган. 25 градус соок бодунуң эзлээн часка чайлап берген. Хөртүктер эрий берген. Февраль үште «теректер» эртенги шайлалга соонда мурнуу чүктүн хүнүнүң караанга дөгеленир дээш балкон кырынче үнүп келгеннер.

Хүннүң расписание-чуруму чернің байдалынга катап чаңчыгарынга чүнүң-биле-даа дөмейлешпес апарган: эртенги гимнастика, анаа-ла эртенги аъш-чем, күш-культура тренажерунга, бассейнге ажылдар. Космонавтылар нормачижекче быжыы-биле чаңчыгып, кирип турарлар.

Эмчилер космоска ужудуушкуннар үезинде медицина хандырылгазын ужудуушкун бүрүзүнде-ле улам болбаазырадып, сайзыратпышаан, дедзи чок байдал дугайында боттарының айтырыгларынга харыны барык шуптузун алгаанар. Ынчалза-даа чап-чаала орбитага ажылдаан, дүжүп келген космонавтылардан эмчилерниң айтырыглары кажан-даа үзүлбес. Бо экипажбиле эмчилерниң баштайгы конференциязы ийи шак үргүлчүлээн. Медиктер космонавтыларга үжен ажыг айтырыгларны салганнар. Экипажтың кадының байдалындан ангыда орбитада бажыңга оларның ажылын болгаш дыштанылгазын канчаар организастаапын база айтырып турганнар.

Космонавтылар эмчилерниң дилээн ёзугаар ужудуушкун үезинде кедер хептериниң болгаш станцияга күш-культура графигиниң дугайында боттарының бодалдарын, космос аъш-чемниң шынарының болгаш ажыл шагының үргүлчүлелиниң дугайын чугаалааннар. Ниитизи-биле космонавтының ажыладаар черин эргежок чугула бүгү чүүлдербиле хандырган. Ынчалза-даа экипажтың «космоска ажылды эртемге үндезилеп организастаар» талазы-биле чамдык саналдарын эмчилер сонуургап дыңнааннар. Чижэ, кижиниң оргазын хондүрериге чугула кандыг-бир, эвандер ышкаш чүүл космоска херек боп турар, чүге дээрге, тускай хептиг ажылдаарга, кижини буруңгаар донгаяр кылдыр чаңчыктырып турар-дыр—деп, космонавтылар ийилээн саналдааннар.

Космонавтылар ийилээн ужудуушкуннуң оп лугаар хүнүнде медицина отчёдунга «бичии-ле думаалакай бергенин» дыңнатканнар. Ол чогум кандыг болганыл ынчаш? Анаа-ла думчук үдү тупар чораан—деп, Горбатко харылаан.

— Аптекадан чүү алдынар?

— Чүнү-даа албадыыс — деп, Глазков чугаалаан.— Соңгаларның шыыгларын ажыткан, он беш минута иштинде хүн караанга хереллениишкин терапиязының кабинедин ажыткан бис. Ынчаарга борт аптечказынга хол безин дегбээн бис.

— Черге кээн хоолар үеде кайы хире аар боор-дур?

— Дөрт-беш хире единица хемчээлдиг—деп, Горбатко харылаан.— Ол минуталар үезинде хол кодүрери безин берге болур. Аар-ла, ынчалза-даа ажырбас.

Олардан психологтар, гигиена талазы-биле специалистер, космоска кыдыынган медицина шинчилелдериниң программазының авторлары-даа айтырып-ла турганнар.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ.

СЭТА-ның тускай корр.
Байконур космодром.

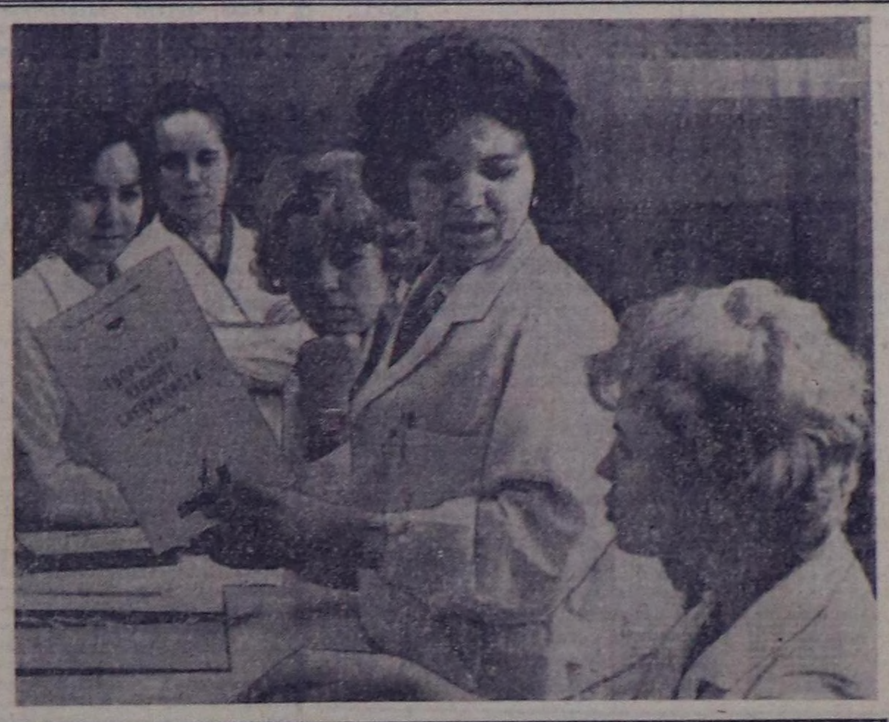

Пермьниң телефон заводунуң тос чүс ажыг инженерлери болгаш техниктери онгу беш чылдың ийиги чылында боттарының чогаадыкчы хууда планнарын ажылдап кылып алганнар. Инженер-техниктиг ажылдакчыларның чарыжының ындыг хевири заводка ам үш чыл дургузунда туруп келген. Күш-ажыл талазы-биле бодунуң эштериниң мурнунга чогаадыкчы ажылдарын камгалаар ындыг эки чаңчыл тургустунган. Ол чорук төлевипеттинген планнарның херек кырында ажыктыын тодарадыр, а ол ышкыш аңаа херек чазалгаларны база немелдерни киирер арганы бээр.

ЧУРУКТА: инженер-химик Ирина Бабушкинаның (ортузунда) бодунуң чогаадыкчы планын камгалап турары.

Е. ЗАГУЛЯЕВТИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ ◆ СПОРТ

ЕЛЕНАГА ЧЕЧЕКТЕР

ТОКИО. (СЭТА-ның тускай корр. А. Ермаков биле Н. Геронин). Елена Водорезова «Иногы» стадионга хостуг программаны кымдан-даа артык эки күүсеткениниң соонда анаа чечектерни канчаар тудусканын телекөрүкчүлер эскерген боор. Ол делегей чемпиону ат дээш маргылдаанын киржикчилериниңден үш удаа каш тырыккыланыр шураашкынны кылып шыдаан карачаңгыс кижи ол болгандыр. Водорезова совет конькичилериниң иштинден бир-ле дугаарында делегейге бирги чер дээш маргылдаанын мөңгүн медалын ойнап алган. Опу анаа япон наймысылаага кыска болгаш хостуг программаларга алганы саннары дээш тывыскан. Елена мурнунда оң үш дугаар черге чоруп турган, ыяап-ла күүседир программаның соонда алды чадже халып, кедүрүлгеш, эң шыырак дээн он конькичилериниң санынга каттыжар аргалыг болган. Оон ачызында делегейге бирги чер дээш дараазының маргылдаазынга база бир совет спортчуун киржир аргазын берген.

А Лева ам чүгле 13 хардыг. Эрес-ле болган-дыр! Ол ынчан дош кырынга чүнгулап турда көөрге, дыка дидим болган. Оон чүнгулаашкыны техника талазы-биле улам-па быжыг, идегелдиг боор кел чыдары илдең. Ол чангыс-ла чыл иштинде 6 сантиметр өскен (амгы үеде оон узуну 156 см, дезиин—39,5 кг) болгаш эң шыырак дээн фигуристер-биле ачыр-дачыр тутчуп, дешге чоруп турар.

ССРЭ-ниң эң чалыы дээн чемпиону (ол фигурлуг чүнгулаашкынга беш хардыңдан эгелеп өөренген) дыка эрте 5 шак 30 минутада тургаш, эртен үш шак иштинде белеткениниң чугаалаан. Оон соонда школаже, кичээлди элээн орайтадыр эгелээр, тускай классче маннаптар. «Өөредилгениң соолгу үлдуунда мээн дөрт болгаш беш демдектериниң аразында чангыс-ла үш бар болган» деп, Лева чугаалаан.

Бичии чемпион кежээ базада чүнгулаар, а 22 шакта—удуй берген чыдар. «Могавайын канчаар боор, ынчалза-даа дыка турбас кижи мен. Удуурумда одунгаш-ла—доошка барымза» деп бодал-биле чыдыл аар мен.

ССРЭ-ниң шилиндек командазының тренерлериниң бирээзи Т. Москвина биске мынча дээн: «16 харлыг америк уругунуң ден-дески бүзүрелдиг чүнгулаашкыны аңаа делегей чемпиону атты чедип алыр арганы берген. Оон кыска программага көргүзүү шинтирлиг рольду ойнаан. ГДР-ден келген Европа чемпиону Анет Петч кыска программага дыка-ла чедимче чок болганындан мөңгүн медаль-биле кызыгаарлаттынар ужурга таварышкан. Боттарының көргүзүглерин элээн нарыыдаңып алган фигуристериниң маргылдаазы Токиога дыка шыңгыы болган».

—Спортчуларның кээн дүшкеш-ле, катап тура хаалаан, демиселдиг үргүлчүлеп турганын көрдүнер ыйнаан. Ол хамаан чок делегей чемпиону безин үш удаа тырыккыланыышкынны кылып шыдаткан. Делегейниң чаа чемпиону ёзулуг-ла дайынчы чаңчылдыгдыр!

Ол ам 16 хардыг. Оон адын аная-ла «Фрэйтленн» деп бижип турган. Чемпион болу «Фратиаини» деп тода адаап, бодунун итали уктуун онзалап айыткан.

Делегей чемпионнары—москвачылар

ТОКИО. (СЭТА-ның тускай корр). Дошка танцылаар Москваның спортчулары Ирина Моисеева биле Андрей Минеков боттарының 77 чылда Европа чемпиону адының кырынга делегейде эн-не шыырак деп атты немеп алганнар. Японияның найысыладында эртип турар маргылдаага Моисеева биле Минеков бирги черни алган. Олар 207,82 балдыг болган. Мөңгүн шаналды Англияның төлөөлөри Дженет Томсон биле Уоррен Максуэллге тывыскан. Оларның баллы 201,66. Хүлер медальды москвачылар Наталья Линичук биле Геннадий Карпоносов алган.

Телевидение

МАРТ 6-ДА
МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.
10.10—Эртенги гимнастика.
10.30—«АБВГД-лаар».
11.00—«Эртенги почта». Музыкалыг программа.
11.30—«Эки бараанларны хөйү».
12.00—Спортчу программа. Фигурлуг чүнгулаашкынга делегей чемпионады. Эр улус. Хостуг программа. Токиодан дамчыдылга.
14.10—«Тоол аалдап келди». «Хар-кыс». Уран-чечен фильм. РСФСР-ниң улустук артизи В. Леонтьеваның эге сөзү-биле.
16.05—16.15—Чапсар.
16.15—«Кадыкшыл». Эртем-нептередилгелиг программа.
16.45—«Кады ажылдажылга». Политиктиг тайылбырлакчы А. Каверанев эрттирер.
17.15—«Кайыын ийик бир-ле черден, бурган оршээн...» Документалдыг телефильм.
17.35—«Бар-даа болза, бүүреңчиг эвес». Дамчыдылганы профессор С. П. Капица эрттирер.
18.35—Фигурлуг чүнгулаашкынга делегей чемпионады. Көргүзүг мергежилгелер. Токиодан дамчыдылга. Чапсарда медээлер.
21.25—21.35—Чапсар.
21.35—«Ийи капитан». Хой сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүлгези. 3-кү сериязы.
23.00—«Ye». Информастыг программа.
23.30—01.10—«Тырыкылай туруңар-ла!» Эстрада программазы.

МАРТ 7-ДЕ
МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.
10.10—«Суладал шимчээшкинче, чыскаалыңар».
10.30—«Оттуруккү».
11.00—«Совет Эвилелиниге бараан боор тур мен!».
12.00—«Орленок» телестудиниң аныяк корреспондентилериниң Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Москваның метро тудуунун начальнигиниң оралакчызы Т. Ф. Федорова-биле ужуражыышкыны.
12.55—«Музыкалыг киоск».
13.25—Классиктиг хүрешин ССРЭ-ниң чемпионады. Финал. Ташкентиден дамчыдылга.
13.55—«Бистиң аваларывыска». Концерт.
14.10—«Белеткел». Мультфильм
14.20—«Кодээниң ажыл-ишчи шагы».
15.30—«Улуг орустан базымнар». «Выборг талазы». Уран-чечен фильм.
17.20—«Скульптор В. Мухина». Телефильмниң баштайгы көргүзүлгези.
17.30—«Музыка уран чүүлүнүң эртинелери». РСФСР-ниң алдарлыг артизи дирижёр Д. Китаенко эрттирер.
19.15—«Явир» деп квартет ырлаар.
19.30—Мультфильмнер программазы: «Катержигеш», «Карта».
20.00—Медээлер.
20.10—20.20—Чапсар.
20.20—«Кино аян-чоруктарының клуву».
21.20—Балет артистериниң концерти.
21.45— «Ийи капитан». Хой сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүлгези. 4-кү сериязы
23.00—«Ye». Информастыг программа.
23.30—01.00—«Театр ужуражыышкыннары». Дамчыдылганы ССРЭ-ниң улустук артистери Ю. Борисова, К. Лавров олар эрттирер.

Редакторнуң оралакчызы М. С. БАЙЫР-ООЛ.

КИНО

МАРТ 6-ДА

«НАЙЫРАЛ»: «Зорронун улуг ужуралы» 9.00, 10.45, 12.30, 14.15, 16.30, 18.15, 20.30 шактарда.
«ПИОНЕР»: Киночыынды 9.30, «Степаныың бижиа» 10.50, 12.35, 14.20, 16.05, «Ыдыыналган ынакшыл», 20.30, «Есения» (2 сериялы) 17.50 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Малиновкага болган куда» 11.00, 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Кара пантера» 11.00, 13.00, «Аза душтук» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

МАРТ 7-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Үстүү орандан келген топ халдакчы» 17.00, «Дөрт коор» 10.00, 11.45, 13.30, 15.15, 19.00, 20.45 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Тоол чурттап чораан пригік» (Киноклуб) 10.50, 15.00, «Финнет—эрес эвир» 9.10, 16.40, «Зорронун улуг ужуралы» 12.35, 18.20, 20.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Эрги боо» 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Степаныың бижиа» 11.00, 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

Дээштиин чедип алган

Үлегерлиг корум-чурум дээш

СЭКII Тыва обкомунун II пленумунун болгаш Тыва АССР-ниң Дээли Советниң III сессиязының хоойлу-дүрүмү сагыыр болгаш ниитиниң корум-чурумун быжыглаар дугайында хүлээп алган шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш, Чаа-Хөл кодээ Советниң чанында улусчу дружина болуу ниитиниң корум-чурумун быжыглаар херекке багай эвес киржип, боттуг ажылдарны кылып чорудун турар.

Советтиң девискээринде беш ажылчын суур бар. «Найырал» совхозта улусчу дружинаның болуунде 75 кижи бар. Олар ниитиниң корум-чурумун тударынга идепкейлиг киржип, эвлегиг дежурныйлаашкынче доктаамал үнүп, ажылга харысалгазы бедээн.

Ниитиниң үлегерлиг корум-чуруму дээш шимчээшкин Тываның чурттакчылыг черлериндe, күш-ажылчы коллективтерде калбарган болгай. Бистиң совхозтун үш салбырында үлегерлиг корум-чурумнуг, бедик культуралыг, арыг-силиг суур дээш демисел күштелген. Үк ажылды кодээ Совет депутаттарының киржилгезинге дружинниктериниң болуунге даянып, билдилиг удуртуп турар. Үргүлчү арагалаар, ажыл шагы үзер, ниитиге ажыктыг ажыл кылбас, кем-херек үүлгедип болгу дег кижилериниң даазызын кодээ Совет, оон күүскому тургузуп алган, оларның-биле беседаларны чорудуп, арагалаар чоруктун хоразының дугайында чугаалажып келген, доктаамал арагалаар кижилерни эметкен. Оларның чамдыктары амыдыралдың шын оруунче кирип, совхозтуң үдүрүлгезинде ажылдап турар.

Ниитиниң корум-чурумун быжыглаар талазы-биле ажылдар совхозтун салбырларында багай эвес тургустунган. Аңаа салбырлар эргелекчилериниң киржилгези улуг, олар үк ажылды кичээнгейге ап, хүнүн чугула айтырыны кылдыр көрүп турар апарган.

Чаа-Хөл кодээ Советтиң чанында 5 кижи составтыг административтиг комиссия (даргазы А. Аржаалай) ажылын план ёзугаар чорудун, корум-чурумну быжыглаар талазы-биле сорулганы амыдыралга боттандырар дээш, ниитиниң корум-чурумун хажыдар, арагалаар, ажыл кылбас кижилерни ол комиссия бодунуң хуралдарынга келдиртип, чугаалажып, чамдык таварылгада хемчет ап, торган турар. Үк комиссияның ажылы элээн дээштиг болуп турар. Кодээ Советтиң чанында үк комиссия, улусчу дружина штабы ажыл шагы үзүлгеге, арагачыларга, корум-чурум үрекчилеринге хамаарыштыр хемчеглерни чогуур үезинде ап турар.

Чаа-Хөл суурда эки тура улусчу дружинада 40 кижи хаара туттунган. Олар дежурныйлаар хүннеринде график ёзугаар үргүлчү үнүп, кудумчуларга, хой-ниитиниң черлериге хайгааралдарны кылып, ниитиниң корум-чурумунуң камгалалының талазы-биле рейдилерге киржип, социалистиг хоойлу-дүрүм дугайында лекция, беседаларны чон ортузунга номчуп, оон дээштиин чедип алганнар.

Совхозтун МТЗ-зиниң дружинниктериниң ажылы эки тургустунган. Бында хүлээнгеч ажылын ак сеткилдиг күүседип турар дружинниктер бар. Оларга К. Сундуйну, Ч. Навазыны болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур. Чамдык албан организация черлериниң удуртукчулары дружинниктериң ажылынче кошкак кичээнгей салып турар. Дежурныйлаашкынче үмер графики бар-даа болза, ол үезинде үнмейн баар таварылгалар чамдык коллективтерде бар. Оларга эмнелге черниң (эргелекчизи И. Чебодаев), ажылчын кооперациязының (даргазы В. Китайкин) коллективтерин хамаарыштырып болур.

Бистиң улусчу дружинавыстың ажыл-чорудулгазын кодээ Советтиң күүскомунга, сессиязынга чугаалажып турар. Ак сеткилдиг ажылдан турар дружинниктериң үлегерлиг ажылын дружинаның хуралдарынга демделген, өртектиг баразынар, мактал бижиктер-биле шанналаан, мактаан турары чаңчыл апарган. Совхозта дружина болуу, эш-хууэунун суду, школада төрелдер комитеди, хөрөөженнер, библиотека чөвүлелдери, агитквартиралар, депутаттар болуу-биле ниити план ёзугаар бир демниг ажылдап, ыны-бүрү темаларга лекция, беседаларны, солун кежээлерни, ужуражылгаларны эрттирип турар. Амыдыралда бар четпестерни сойгалаан шоодуглуг «Крокодил» хана солуп-ву үндүрүп, Культура бажыңына азын турар. Аңаа чуруттуруп, шүүмчүлеттиргеи кижилерни ажылдап турар черинче хемчет алыры-биле шилчидип берип турар.

Массаларны коммунистиг кижизидилгезинге, ниитиниң корум-чурумун болгаш хамаатыларның эргелерин камгалаарынга, ниитилелге удур үүлгедиглерни болгаш кемниг херектерни болдурбазынга база шидыг чоруктарны узуткаарынга улусчу дружиналарның киржилгези улуг. Ынчангаш совхозта улусчу дружина болуу ниитиниң корум-чурумун экижидер херекке идепкейлиг киржип, кем-херек үүлгедиглерич болдубазы-биле профилактика ажылын чорудуп, чон ортузунга кижизидилге ажылын дээштиг болдурары-биле боттарының мурнунда чаа сорулгаларны салган.

Т. САЯ,
«Найырал» совхозта эки тура улусчу дружинаның командири.

СПАРТАКИАДА АЖЫТТЫНГАН

Тыва АССР-ниң XII кышкы спартакиадазының хаакка маннаарының түңнел маргылдаазы дүүн Кызылдың Хербисте хаак базазынга байырлалдыы-биле ажыттынган.

Республиканың кышкы спартакиадазын эрттирер организастыг комитеттиң даргазының оралакчызы А. С. Нурзет хаакчыларга изиг байыр чедирип, ажылыңа, өөредилгезинге, спортка улуг чедишкиннерлиг болуруп, амыдыралына аас-кежиктиг күүсүн.

Кышкы спартакиаданың программазының хаакка маннаарының маргылдаазында «Спартак», «Динамо», «Трудовые резервы» спорт ниитилелдериниң, Хову-Аксының, районнарының шилиндек командалары киржип турар. Ниитизи-биле 200 хире спортчу келген.

Бистиң кожавыс Абаканның хаакчылары аалдан келген, олар маргылдаага киржир.

Баштайгы хүнде эр улус 5, 15 километрге, хөрөөженнер 5, 3 километрге маннаан.

ДИПЛОМ-БИЛЕ ШАҢНАТКАН

Бир-биджаның культурачырыдышкын училищезиниң «Молодость» клувунун кежигүннери ном байырлалы эрттирген. Оон адын «Революцияның кижилери» деп адап алганнар. Келир үениң культура-чырыдышкын ажылдакчылары болгаш хоорайның оскө-даа өөредилге черлеринден келген аныяктар В. И. Ленинниң болгаш оон соратниктериниң дугайында чугаанны дыңнаан, чечен чогаалдың чаа номнары-биле танышып, кинофильмнерни көргеннер.

Номга ынактарның «Молодость» клуву ийи чыл хире боон турар. Ынчалза-даа ол идепкейлиг ажылы дээш Россия Федерациязының номга ынактар ниитилелиниң баштаар черинің диплому-биле шаңнаткан. Аныяктарның, партияның хоочуннары, будүрүлгениң мурнакчылары-биле болгаш Октябрь Революциязы ордениниң эдилекчилери-биле ужуражылгаларын эрттирери клубтун планында көрдүнген. Клубтун кежигүннери лекция, беседа эрттирери-биле ыраажак суурларже ой-ойде үүүшкүннерни кылырлар.

В. ПОЖИДАЕВ.
СЭТА-ның корр.
Еврей автономнуг область.

ТУНДРАДА КАРАВАННАР

Барентцово далайының эриктеринге чедер дөртен километр хире чаа дош өруун Нарьян-Мардан үнген бөлүк тракторлар пзеп үндүрген. Ында ненец балыкчыларының «кышкы наймысылалы» туруп турар. Оон мурнунда ынаар орук изээри ыңдыг-ла чугула эвес турган. Чүге дээрге, мынчан туткан балыкты самолёт-биле дажыглаар, а суг оруу-биле чогуур үезинде чедирген аъш-чем болгаш одаар чүүл дараазында суг оруу ажыттыгыже чедир четтир турган. Фариха болгаш Тобседа суурлар ам чаартының улам-на улгаткан: шевергин чараш ыяш бажыңнар, электри болгаш радио станциялары, магазиннер ковудээн. Ынчангаш кывар-чаар материалдар болгаш аъш-чем аймаан доктаамал соөртүн чедирип турары эргежок чугула апарган. Ол-ла бүгү чүүктү ам кыжын тракторлар-биле үзүк чок соөртүп турар болу берген. Нарьян-Марже дедир чоруурда олар балыкчыларын олчазын соөртүп алыр.

В. ЖУКОВ.
СЭТА-ның корр.
Ненец национал округ.

Болган таварылга

АРГАМЧЫ СӨӨРТКЕН ТЕ

Кырган-ачам аныаанда течүкмалаары кончуг чораан. Ам ол кырый-даа бергеи, а хая-даштыг кадыр-кашпал тевер ол кашпагай аңнар кырган-ачамның аңнап чораан черинде ам ховартаан дээр. Оон аныяк шаанын дугайында чүгле шыныг сактыышкынпары артып калган. Бир-ле кышкы кежээ хоктүг ужурлының дугайын кырган-ачам мынчаар хоореп берди...

Ол кыжын үстүү Тестиг-Ойга кыштап чыткан бис. Бир эртен чүкмалаар дээш кожам огден аргамчы ачылап алган. Боом чүктээш, Хамгаарлыг-Ойже базып үнүп кадым.

Эптиг, бедик кыр кырынга үнүп келгеш, чүнма харап, шорааннарже ынай-бээр көрзүнүп олур мен. Таакпылап алыр дээш сооскен даазам идик хончузундан чаа-ла ушту алганымда, доо-ле довун хая артындап те бо-ла хереп үнүп келди эвеспе. Даазам черге сала тыртып каапы, боомну эктимден дужуре тыртып алдым. Ынчан тепек, кээргел чок турганым ол ыйнаан, ыпаар углай туткаш-ла, мажыны базыптым. Те кээн дүшкеш, ийин куду чуглуп бадып чыда бир черде ызыртына берди. Аргамчым апкаш, ман-биле четкеш, мыйыстарынга ийи холун шарып алдым эвеспе. Гоптап көрүп олурарымга, копчуг шыырак, молдурга хире те болду. Ийин орү канчап кыр кырынга чедирип алыр чоор деп бодап ор мен.

Ол хире маннаан кижи бичин дыштанып, таакпылап алыр дээш идим хончуузуи үжедим: даазам чок! Олчамче далашкаш, опу боом-биле кады кыр кырында каапкан болдум. Оларны ап алыр дээш ыпаар-ла маннап үнүп кадым.

Даазам, боом ап алгаш бадып ора коорүмге, демги олур аткан тем доо-ле ийи буду-биле атпанайнын бар чыдыр. Оон бир холу уштунгаш, үш бутпап чоруп кагды. Хейде-ле сагыш дүвүрээр, аамайланып калган мен. Ам бир холу база чештине берди. Оон чүү боор, чүктээринге белен кылдыр шарып алган тем аргамчызын сөөртүп алгаш, чалым хал тин-биле чизиредип ажа берди.

— Халак—депкеш, бажым чайгаш, калбак даш кырынче олура дүштүм. «Канчап ыңдыг болган чоор» деп бодаанын, таакпылап олур мен. А характарымны ала-чайгаар-ла демги кара чалымче углан каан ор мен. Чүвеиин ужуру билдинген: тени көре сала-ла оорүп бачыдаан түлүүм-биле эдарымда, ок оорганы сүвүре чоруй дээрге, бичии када моорай бергеи ол бооп-тур.

Аалга олча-омак-даа, ачылап алган аргамчым-даа чок, кежээликтей хол-даан эдейтип келдим. Черле белен чүве кайда боор! Харын каражалыг болган мен: кожам огнун аргамчызын толеп үнген болбазык мен бе.

Л. ОНДАР.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда киллизиниң 2-31-75, карысалгалыг секретарының 2-23-54, партийже амыдырал киллизиниң 2-37-13, культура киллизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый киллизиниң 2-21-47, үлетпүр киллизиниң 2-22-64, чагаа киллизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг киллистериниң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтерияның 2-12-45, секретариат тың 2-23-35, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонче болгаар.

Тираж 16332. ЧАГЫГ № 126.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 1). ТС—00067.